

TULOS OLI NILKUTTAVA.

VERBIEN *LIKATA, LINKATA, LINKUTTAA, NILKUTTAA* JA *ONTUA* SEMANTIikkaA

Suomen kielen
pro gradu -tutkielma

Oulun yliopisto
31.5.2021

Venla Juntto

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkimuksen aihe	1
1.2. Aiempi tutkimus	3
2. TEOREETTINEN VIITEKEHYS	6
2.1. Synonymia ja lähimerkityksisten sanojen tutkiminen	6
2.2. Kognitiivinen semantiikka	7
2.3. Liikeverbit	9
2.4. Aktiivinen vyöhyke	11
3. AINEISTO JA MENETELMÄ	13
3.1. Tutkimusaineisto	13
3.2. Tutkimusmenetelmä	14
4. ANALYYSI	16
4.1. <i>Liikata</i>	16
4.2. <i>Liikata</i> -verbin aktiivinen vyöhyke	19
4.3. <i>Linkata</i>	20
4.4. <i>Linkata</i> -verbin aktiivinen vyöhyke	22
4.5. <i>Linkuttaa</i>	23
4.6. <i>Linkuttaa</i> -verbin aktiivinen vyöhyke	28
4.7. <i>Nilkuttaa</i>	31
4.8. <i>Nilkuttaa</i> -verbin aktiivinen vyöhyke	37
4.9. <i>Ontua</i>	38
4.10. <i>Ontua</i> -verbin aktiivinen vyöhyke	41
4.11. Analyysin koonti	43
5. PÄÄTÄNTÖ	47
LÄHTEET	51

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuksen aihe

Käsittelen pro gradu -tutkielmassani verbien *liikata*, *linkata*, *linkuttaa*, *nilkuttaa* ja *ontua* semantiikkaa. Jatkan kandidaatintutkielmani ”Verbien *linkuttaa*, *nilkuttaa* ja *ontua* semanttinen työnjako” (Junto 2019) aihetta, mutta tutkin kuitenkin kandidaatintutkielmas-tani poiketen laajempaa verbijoukkoa. Käytän myös kandidaatintutkielmani kyselyaineis-ton sijasta korpusaineistoa. Valitsin tutkimuskohteekseni nämä verbit, sillä omiin koke-muksiini pohjautuva hypoteesini on, että verbien kuvaamat liikkeet poikkeavat toisistaan, vaikka näitä lekseemejä pidetäänkin usein toistensa synonyymeina. Käytän teorialähtö-kohtanani kognitiivista kielioppia, joka on yksi kognitiivisen kielentutkimuksen teori-oista. Kognitiivisen kieliopin yksi perusajatuksista on, ettei täydellistä synonymiaa ole. Eri muoto kuvaa myös eri merkitystä, sillä jokaisella vakiintuneella kieliopin rakenteella on oma merkityksensä (Kuiri 2012: 84). Sama pätee myös lekseemeihin, eli siis esimer-kiksi myös tutkimiini verbeihin. Muun muassa *Kielitoimiston sanakirjan* (KS) verkko-versio (2020) ja *Synonyymisanakirja* (Jäppinen 1989, 270) mainitsevat juuri tutkimukseni viisi verbiä toistensa synonyymeiksi. Esittelen synonymiaa ja sen ongelmia erityisesti kognitiivisen semantiikan näkökulmasta lisää teorialukuni alaluvussa 2.1.

Käytän tutkimukseni aineistona Korp-konkordanssihakuohjelman Suomi24-korpusai-nejoukkoa, jonka esittelen luvussa 3. Valitsin tutkimukseni aineistoksi keskustelupalstatek-stejä, sillä uskon, että verkkokeskustelussa kielenkäyttö on vapautunutta ja spontaania. Verkkokeskustelu on spontaania, rakenteeltaan löyhää ja sen sosiaalinen vuorovaikutus on lähempänä puhetta kuin kirjoitusta (Crystal 2001: 28–48). Analysoin verbien esiinty-mistä keskustelupalstakommenteissa muun muassa Hamusen (2012) esittelemän liike-mallin avulla ja tutkin, millaisia piirteitä kuhunkin liikeverbiin liittyy.

Tutkimuskysymyksiäni ovat:

1. Millaista liikettä verbit kuvaavat?
2. Minkälaisia merkityseroja verbeillä *liikata*, *linkata*, *linkuttaa*, *nilkuttaa* ja *ontua* on?

Anneli Pajusen (2001) verbiluokituksia ja määritelmiä mukaillen tutkimani verbit kuvaavat yleensä omavoimaista, konkreettista liikettä, eli niissä liikkuja tuottaa itse tietoisesti jonnekin etenevää liikettä (Pajunen 2001: 198). Pajunen määrittelee **ontumisverbit** sellaisiksi verbeiksi, jossa liike on epäsymmetristä ja vaivalloista usein jostakin tietystä syystä (Pajunen 2001: 206). Pajunen käsittelee kirjassaan verbejä nimenomaan konkreettisen liikkeen kannalta. Itse käsittelen pro graduni aikana verbien kuvaaman konkreettisen liikkeen lisäksi myös niiden abstrakteja merkityksiä. Tutkielmani aikana kutsun tutkimiani verbejä ontumisverbeiksi niin Pajusen *Argumenttirakenteen* (2001) kuin oman kandidaatintutkielmanikin (Junto 2019) pohjalta. Tutkimukseni osoitti, että *ontua*-verbiä voidaan pitää silloin tutkimistani kolmesta verbistä laaja-alaisimpana liikkeen kuvaajana ja jopa kattotermimäisenä verbinä. Kerron *ontua*-verbin kattotermimäisyydestä sekä skemaattisuudesta lisää muun muassa *ontua*-verbin analyysiluvussa 4.9.

Kielitoimiston sanakirja (KS, 2020) määrittelee tutkimieni verbien merkitykset niin, että oikeastaan *ontua* on ainoa verbi, jonka kuvaamaa liikettä sekä liikkeen poikkeavuuden syitä kuvaillaan sanakirjan selityksessä. Muut verbit määritellään sanakirjoissa toisten, lähimerkityksisten verbien avulla. Lukemalla pelkästään sanakirjan selityksiä lukija päätyykin merkitysselitteiden kehään eikä silloin saa selville verbien todellista ja tarkkaa merkitystä (Sivonen 2002: 513). Tutkimukseni tavoitteena onkin saada selville, miten muita tutkimiani verbejä voisi luonnehtia ilman *ontua*-verbiä tai merkitysselitteiden kehää.

Kielitoimiston sanakirja (KS) verkkoversio (2020) määrittelee tutkimani verbit seuraavalla tavalla:

<i>liikata</i>	'ontua, nilkuttaa'
<i>linkata</i> (ark.)	'ontua, nilkuttaa, linkuttaa'
<i>linkuttaa</i> (ark.)	'ontua, nilkuttaa'
<i>nilkuttaa</i>	'kulkea ontuen, ontua'
<i>ontua</i>	'kävellä epätasaisesti jnk. vamman, kivun tms. vuoksi' nilkuttaa "linkuttaa", "linkata", "lenkata"

Kielitoimiston sanakirja määrittelee verbit *linkata* ja *linkuttaa* arkikieliseksi. Eija-Riitta Grönros käsittelee arkikielisyyttä Kielikellon artikkelissaan *Arkikielestä yleiskieleen* (2006). Grönrosin mukaan sanakirjalyhenteellä 'ark.' tarkoitetaan sellaisia sanoja, jotka

jollakin tavalla poikkeavat neutraalista yleiskielestä ja asiatyylistä. Arkikielen ja yleiskielen raja on kuitenkin häilyvä, eikä sanojen tyylillinen sävy ole aina itsestäänselvästi tulkittavissa. Arkiset sanat ovat kuitenkin usein esimerkiksi epäviralliseen kielenkäyttöön liittyviä sanoja. Sanojen käyttöyhteys kuitenkin määrittelee niiden ”sopivuuden”. Usein tärkeintä sanavalinnan kannalta onkin tekstin sisältö, sen yleinen tyyli sekä tekstin vastaanottaja. (Grönros 2006.) Siispä esimerkiksi tutkimieni verbien kohdalla katson, että myös arkikielisten ilmausien tutkiminen on hedelmällistä, sillä myös arkikielessä käytettyjen sanojen tarkat merkitykset ovat mielenkiintoisia. Tutkin sanojen esiintymisiä verkkokeskustelupalstoilla, joiden teksteissä ilmaisu on muutenkin arkityylistä ja rennon puheen kaltaista, kuten jo aiemmin mainitsin.

1.2. Aiempi tutkimus

Synonymia ja synonyymisten ilmausten tutkimus ovat olleet suosittuja aiheita kielentutkimuksessa. Aiheesta on tehty useita tutkimuksia. Myös liikeverbejä on laajalti tutkittu. Tässä luvussa esittelen lyhyesti töitä, jotka ovat käsitelleet oman tutkimukseni tavoin muun muassa synonymiaa, liikeverbejä tai kognitiivista semantiikkaa. Esittelemäni tutkielmat ovat aiheensa ja teoreettisten taustojensa myötä tämän työn kannalta relevantteja ja mielenkiintoisia, joten tässä alaluvussa referoin niitä ja niiden tuloksia lyhyesti.

Teijo Kemppainen on tutkinut pro gradu -työssään ”*Rosvota, ryöstää, ryövätä ja varastaa*, lähimerkityksisen verbien semantiikkaa” (2019) oman työni tavoin lähes synonyymisten verbien merkityksiä ja merkityseroja. Lisäksi Kemppainen tarkasteli myös verbien syntaktista käyttöä. Oman tutkimukseni tavoin Kemppaisen tarkoituksena oli löytää verbien kuvaamista toiminnoista eroja. Kemppainen vertaili verbien käyttöyhteyksiä ja löysi verbeistä merkityseroja. Hänen aineistonsa koostui myös Korp-ohjelmalla kerätyistä keskustelupalstakommenteista. Kemppainen analysoi Pajusen *Argumenttirakenne* (2001) -teoksen termein verbien x-, y- ja z-argumentteja sekä verbien semanttisia eroja. Kemppaisen tutkimus osoittaa muun muassa, että *rosvota-* ja *ryöstää-*verbit kuvaavat usein inhimillistä hahmoa tai valtiota viemässä rahaa. *Ryövätä-*verbiä käytetään useimmiten valtiosta tai muusta poliittisesta toimijasta viemässä rahaa tai esineitä. *Varastaa* sen sijaan kuvaa Kemppaisen mukaan usein sitä, että ihmistarkoitteiselta oliolta viedään jotakin.

Samankaltaisimmiksi tutkimistaan verbeistä Kemppainen mainitsee verbit *rosvota* ja *ryöväitä*. (Kemppainen 2019: 78–80.)

Fanni Anttila (2019) puolestaan tutki kognitiivisen semantiikan pro gradu -tutkielmaansa lähimerkityksisten kävelyverbien *lampsia*, *löntystä*, *saapastella*, *talsia* ja *tallustaa* merkityksiä ja niiden sisäistä työnjakoa. Anttilan aineisto on omani tavoin kerätty Korporohjelmalla keskustelupalstoilta, ja hänen tutkimuksensa keskittyy myös nimenomaan verbien merkityksien erottelemiseen. Hän käyttää analyysissään liikeasiintilamallia sekä huomion ikkunointia. Anttilan tutkimus osoittaa, että verbit *tallustaa* ja *talsia* ovat hyvin samankaltaisia, kun taas esimerkiksi *löntystä* kuvaa usein hidasta, laiskaa ja jollakin tavalla raskasta liikettä. *Lampsia*-verbin kuvaamaan liikkeeseen liittyy sen sijaan usein jonkinlainen päättäväisyys ja liikkeen tarkoituksenmukaisuus. (Anttila 2019: 70.)

Marko Kantolan (2019) pro gradu -tutkielma koskee niin ikään liikeverbien semantiikkaa. Kantola tutki erityisesti rytmimusiikkikontekstissa musiikin tai rytmien kuvailemiseen ja arvioimiseen käytettyjen liikeverbien merkityksiä. Hänen tutkimuksensa osoittaa, että esimerkiksi verbin *keinua* mielletään kuvaavan tasaista ja selkeästi etenevää musiikkia, kun taas *heilua* ja *huojua* kuvaavat useimmiten epätarkkaa ja jossain määrin epämääräistä tai jopa epäonnistunutta musiikkia (Kantola 2019: 86). Kantola keräsi aineistonsa kyselylomakkeen ja haastatteluiden avulla.

Taru Kokkosen pro gradu -tutkielma *Kyselytutkimus synonyymisten nauramista ja itkemistä kuvaavien verbien merkityseroista* (2013) liittyy oman tutkimukseni kaltaisesti lähimerkityksisten verbien tutkimiseen. Kokkosen mukaan hänen tutkimillaan verbeillä on sama merkitys, mutta kuitenkin toisistaan eroavia sivumerkityksiä. Kokkonen teki tutkimuksensa kyselytestillä, ja hänen informantteinaan oli sata opiskelijaa. Kokkonen tutki verbien kuvaamista toiminnoista äänen voimakkuutta ja sen korkeutta sekä hyväntahtoisuutta ja liikutuksen tasoa. Kokkonen tarkasteli myös verbien toimintojen tyypillisiä agenteja sekä verbien esiintymisympäristöjä. Hänen tutkimuksensa osoitti muun muassa, että verbin *parkua* agentti on usein lapsi tai vauva, ja siihen liittyvä ääni on korkea ja voimakas. *Pillittää* liittyy taas usein feminiiniseen agenttiin ja *kyynelehtiä* vaikutti liittyvän vanhempaan naisagenttiin ja hiljaiseen ääneen. Verbin *hohottaa* agentiksi taas kuvailtiin usein miestä. (Kokkonen 2013: 1–2, 82, 87.)

Jari Sivonen (2005) on puolestaan tutkinut epäsuoraa reittiä ilmaisevien verbien kognitiivista semantiikkaa väitöskirjassaan *Mutkia matkassa, Nykysuomen epäsuoraa reittiä ilmaisevien verbien kognitiivista semantiikkaa* (2005). Sivosen mukaan porotyypinen suomen kielen epäsuoraa reittiä ilmaiseva verbi liittyy omavoimaiseen liikkeeseen, ja usein siihen sisältyy leksikaalistunut rakenne LIIKE + REITTI. Sivonen jaottelee nykysuomen epäsuoraa reittiä kuvaavat verbit kahteen ryhmään eli useita epäsuoria osuuksia sisältäviin verbeihin (esimerkiksi *kiemurrella*) ja yhden epäsuoran osuuden sisältämiin verbeihin (esimerkiksi *kaartaa*). (Sivonen 2005: 173–174.)

2. TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1. Synonymia ja lähimerkityksisten sanojen tutkiminen

Synonymialla tarkoitetaan sitä, että kaksi tai monta sanaa tarkoittavat merkitykseltään samaa asiaa, mutta sanojen muoto on erilainen. Täydellisessä synonymiassa sanat myös esiintyisivät täysin samankaltaisissa ympäristöissä (Kuiiri 2012: 30). Kuten jo aiemmin työni johdantoluvussa mainitsin, tutkimani verbit luetellaan toistensa synonyymeiksi muun muassa *Kielitoimiston sanakirjassa* (KS 2020) ja Harri Jäppisen *Synonymisanakirjassa* (1989: 270). Intuitioni ja tutkimuskysymyksieni mukaan kuitenkin uskon, että verbien merkityksessä ja sitä myötä myös käytössä on eroja, joita voi tarkastella. Teoreettinen viitekehyseni tukee siis tätä hypoteesia.

Heikki Kangasniemi käsittelee synonymiaa sanasemantiikkaan keskittyvässä teoksessaan *Sana, merkitys ja maailma* (1997). Kangasniemi katsookin, että täydellistä synonymiaa voidaan pitää melko epätodennäköisenä ilmiönä. Mikäli kaksi eri sanaa tarkoittaisivat täysin samaa, väistyisi niistä toinen joko kokonaan pois käytöstä tai synonyymin merkitys eriytyisi tarkoittamaan jotakin toista tarkoitetta. Näin ajattelen myös tutkimistani verbeistä. Lähimpänä täydellistä synonymiaa voidaan pitää vaikkapa postpositioita *asti* ja *saakka*, mutta niidenkin välillä voidaan nähdä pieni tyyliero. (Kangasniemi 1997: 42–43.)

Täydellisessä ja aukottomassa synonymiassa sanojen tulisi olla korvattavissa toisillaan missä tahansa esiintymisympäristössä ilman, että ilmauksen merkitys muuttuu. Sanoja vaihtamalla voidaan siis testata synonymiaa tarkastelemalla, vaihtuuko lauseen tyyli, merkitys tai sävy, kun sana vaihdetaan. Korvaustesti toimii erityisen hyvin esimerkiksi *vaimo–eukko* tai *iso–suuri*-tapaisten sanaparien yhteydessä. Näissä tapauksissa usein onkin kyse vain tyylierosta. Toinen mahdollinen synonymiatesti on sanojen vastakohtien tarkastelu. Esimerkiksi edellä mainitut sanat *iso* ja *suuri* voidaan todistaa toisistaan erilaisiksi myös niin, että vaikka molempien sanojen vastakohtaksi voisi sopia *pieni*, mutta jos olisi kyse ilmauksesta *suuri mies*, sopisi vastakohtaksi todennäköisesti paremmin vaikkapa *mitätön mies* kuin *pieni mies*. Sanoja ei voi siis pitää aukottomasti

synonyymeina, sillä niiden käyttötarkoitus sekä merkitys muuttuvat esiintymisympäristöstään riippuen. (Kangasniemi 1997: 42–43.)

Tutkielmassani lähdän liikkeelle samasta ajatuksesta. Hypoteesini on, että vaikka tutkimani verbit esiintyisivät samoissa lauseyhteyksissä, lauseen merkitys muuttuisi riippuen siitä, mitä verbiä puhuja käyttää. Tutkimani verbit ovat siis kiistatta lähimerkityksisiä, sillä ne kuvaavat samankaltaista liikettä, mutta ne eivät ole toistensa synonyymeja. Ne kyllä mainitaan toistensa sanakirjaselityksissä, ja ne kuvaavat pääpiirteitään samankaltaisia liikkeitä, mutta niitä ei voi täysin korvata toisillaan ilman, että merkitys muuttuu.

2.2. Kognitiivinen semantiikka

Pro gradu -tutkimukseni edustaa kognitiivista semantiikkaa ja siten kuuluu myös kognitiiviseen kielitieteen piiriin. Yksi kognitiivisen kielitieteen kehittäjistä on Ronald W. Langacker, joka vaikutti etenkin 1980-luvulla. Hänen teoksensa *Foundations of Cognitive Grammar I & II* (1987, 1991) ovat kognitiivisen kieliopin tärkeimpiä sekä keskeisimpiä lähdeteoksia. Kognitiivisessa kielitieteessä merkitys nousee erittäin tärkeäksi: kieli sekä sen käsittäminen nivoutuvat juuri merkityksen ympärille. Kieli muodostaa merkityksiä morfologian lisäksi erilaisin kieliopillisin rakentein. (Haddington & Sivonen 2010: 10.) Kognitiivisen semantiikan mukaan merkitys sisältyy kielellisiin rakenteisiin (Langacker 2013: 4). Kieli tai sen rakenteet eivät siis ole erillään merkityksestä. Kognitiivisen kielitieteen mukaan kielellinen merkitys on ensyklopedista, eli kielellistä tietoa ei voida erottaa maailmantiedosta. (Langacker 1987: 147.)

Kognitiivisen kielitieteen periaatteiden mukaisesti sitoudun siihen ajatukseen, ettei täydellistä synonymiaa ole. Täten hypoteesini on, että myös tutkimani verbit kuvaavat toisistaan erilaista liikettä, vaikkakin ne kuvaavat samankaltaista, jollakin tavalla poikkeavaa tai vaikeaa kävelyliikettä. Vaikka ”synonyymit” kuvaisivatkin samankaltaista tai jopa samanlaista tilannetta, eri sananvalinnat esittävät tilanteen kuitenkin eri tavalla ja siten myös eri näkökulmasta (Divjak 2006: 24).

Kognitiivinen kielitiede korostaa kielenkäytön subjektiivisuutta. Puhuja siis tarkastelee ja kielentää maailmaa omien kokemuksiansa kautta täysin omasta, uniikista

näkökulmastaan. (Sivonen 2005: 2.) Kieliaineksen merkitystä ei voida siis erottaa maailmantiedosta (Langacker 1987 12, 46, 147, 153). Uskon, että tämä näkyy eritoten tutkimissani verbeissä, sillä liike ja sen tuottaminen ja hahmottaminen ovat yksilöllisiä kokemuksia. Verbien merkityksen tutkiminen on kiinnostavaa, mutta myös tarpeellista. Ihmisen vahvin ja tutuin ulkomaailman tunniste on oma keho – sen kautta tunnemme, liikumme ja esimerkiksi sijoitumme ympäristöömme (Kuiiri 2012, 86). Tämän lisäksi tutkimiini verbit kuvaavat jonkinlaista epätyypillistä, esimerkiksi vamman tai kivun hankaloittamaa liikettä, jolloin yksilön kokemus (esimerkiksi liittyen kipuun) nousee tärkeäksi tekijäksi. Kerron verbien ja erityisesti liikeverbien tutkimuksesta lisää seuraavassa aluvussa 2.3.

Kognitiivinen semantiikka tutkii laajaa, inhimillistä tapaa jäsentää maailmaa suhteessa kieleen. Kieltä tutkimalla voi siis tarkastella myös ihmismielen toimintaa (Kuiiri 2012, 85). Sen vuoksi kognitiivisen tutkijan tulee olla tietoinen myös omasta introspektiostaan eli omien kokemusten ja mielikuvien vaikutuksesta tutkimustyöhön. Merkitys on subjektiivista, mutta teoreettisin lähtökohdin voidaan pyrkiä mahdollisimman aukottomaan ja objektiiviseen tulkintaan. Pyrin tutkielmani aikana tällaiseen aineiston ja teorian pohjalta muodostettuun tulkintaan, vaikka tiedostan, että introspektiolla on suuri rooli semanttisessa tutkimuksessa.

Kognitiivisen semantiikan eräitä tärkeimpiä termejä ovat predikaatio ja predikaatti. **Predikaatio** on semanttinen rakenne eli käsitteistys, jota pidetään kielellisen ilmauksen semanttisena keskipisteenä. Predikaatiolla kuvataan siis merkitystä niin, että se koostuu kuviona olevasta hahmosta ja taustana olevasta kehyksestä. **Predikaatti** taas on minimaalinen semanttinen yksikkö. Yksi predikaatio voi koostua useasta predikaatista, joten kaikki predikaatit ovat myös predikaatioita. Kaikki predikaatiot eivät kuitenkaan voi olla itsenäisiä predikaatteja. Esimerkiksi verbimuoto KIERTELEN voidaan luokitella yhdeksi predikaatioksi, joka sisältää predikaatit KIERT, ELE, N. Liikeverbien kuvauksessa predikaation prototyyppisenä kuvauksena voidaan pitää prosessia, jossa muuttuja liikkuu suhteessa kiintopisteeseen. Predikaation avulla olio tai relaatio sijoitetaan kognitiiviselle alueelle, jonka avulla merkitystä kuvataan. (Sivonen 2002: 517 & Sivonen 2005: 37.)

2.3. Liikeverbit

Verbien semanttinen tutkiminen perustuu asiointilamalleihin eli konseptuaalisen rakenteen selittämiseen. Toisin sanoen reaalimaailman tapahtumia abstrahoidaan ja siten tutkitaan, mitä asioita niiden kielellisistä aineksista voidaan havaita. (Pajunen 2001: 19.) Liike sekä sen käsitteistäminen ja hahmottaminen ovat keskeisiä inhimillisessä kokemuksessa (Hamunen 2012, 111). Tämän vuoksi liikeverbien tutkimus on mielenkiintoista ja tarpeellista.

Yhtenä kognitiivisen kielitieteen johtohahmoina pidetään Leonard Talmya, ja hän on erityisen tunnettu nimenomaan liikkeen kielellisestä kuvaamisesta. Talmy on kehittänyt liikemalliteorian, jonka mukaan verbillä ilmaistaan itse liiketapahtuman lisäksi tilanteen oheispiirteitä. Niitä ovat usein esimerkiksi itse liikkuva olio (MUUTTUJA) sekä sen hahmoon liittyvät ominaisuudet tai muita liikkeelle tyypillisiä tai kuvaavia piirteitä. (Huumo & Sivonen 2010: 1022.) Toinen Talmyn saavutus verbien semanttisessa tutkimuksessa on kuvio–tausta-jaottelun tuominen kielentutkimukseen. Liiketapahtuman kuvauksessa kuvio on liikkuva olio, kun taas tausta on pinta, reitti, tai muu ympäristö, jossa liike tapahtuu. Hänen mukaansa olion liikettä ei voi kuvata kielellisesti ilman kehystä. Olio ja olion liike vaativat hahmottuakseen siis aina taustan, jota vasten tai pitkin liike tapahtuu. (Huumo & Sivonen 2010: 30–31.) Käytän tutkimuksessani Talmyn liikemalliteoriaa sekä kuvio–tausta-jakoa hahmottaessani tutkimieni verbien eroja.

Markus Hamunen esittelee liikeverbien osatekijöitä tutkivan liikeasiointilamallin artikkelissaan *Koloratiivirakenne, liike ja tapa* (2012). Liikemallin on alun perin kehittänyt Leonard Talmy, kuten aikaisemmassa kappaleessa jo mainitsin. Liikeasiointilamallinnuksessa liiketapahtumasta erotellaan neljä osaa: MUUTTUJAN eli itse liikkujan, LIIKKEEN eli itse (liike)tapahtuman ja sen tavan, VÄYLÄN eli liikkeen reitin tai määränpään sekä KIINTOPISTEEN, eli liiketapahtuman sijainnin tai tilan. Lisäksi Hamunen mainitsee, että näiden ulkopuolelle jää vielä TILANNE, joka ei ilmene itse kielelliseen ilmaukseen. TILANNE on Hamusen oma lisäys Talmyn asiointilamallinnukseen. Se voi vaikuttaa ilmauksen tulkitintaan. TILANNE voi olla esimerkiksi kulttuuriin, kieleen tai muuhun maailmantietoon tai esimerkiksi puhumistilanteen kontekstiin liittyvä asia, jota tutkittavassa kielenaineuksessa ei suoraan sanallisteta. (Hamunen 2012: 112–113.) Tutkimukseni tarkoituksena on erotella tutkimieni verbien kuvaamien liikkeiden piirteitä tarkastelemalla aineistossani

esiintyviä liiketapahtuman osioita. Liikemallin osien avulla pyrin muodostamaan verbien kuvaamista liikkeistä yhtenäisiä kuvauksia, joilla verbejä voisi luonnehtia.

Anneli Pajunen on tutkinut suomen kielen verbejä laajalti muun muassa teoksessaan *Argumenttirakenne* (2001). Teoksessa Pajunen luokittelee suomen kielen verbit liiketyyppeihin, joita on neljä. Niistä ensimmäinen on suuri ja selkeä ryhmä – omavoimainen liiketyppi, jonka verbit kuvaavat agenttiivista ja liikkujan itsensä kontrolloivaa liikettä (esim. *Matti kävelee*). Dynaaminen liike taas kuvaa elottoman olion liikettä (esim. *Puro solisee*). Dynaaminen liike ei ole omavoimaista tai agenttiivista, kun MUUTTUVANA on eloton hahmo. Kausatiivinen liike taas Pajusen mukaan on yleensä transitiivista liikettä, jossa jotakin oliota tai kohdetta liikutellaan tai siirretään (esim. *Koira vie luun*). Refleksiivinen liike on sellaista, jossa liikkuja liikkuu esimerkiksi paikoillaan tai muuten siirtymättä konkreettisesti paikasta x paikkaan y. Esimerkiksi verbien *istuu*, *huojua*, *kaatua* tai *täristä* voidaan nähdä ilmaisevan refleksiivistä liikettä. (Pajunen 2001: 186, 196.)

Liikeverbeistä puhuttaessa on tärkeää myös erotella, onko kyseessä **faktiivinen** eli konkreettinen liike vai kuvataanko liikeverbillä jotakin abstraktia, ei-fyysistä asiain-tilan muutosta. Esimerkiksi eräässä aineistoni tapauksessa ”*On sulla vähän ontuva logiikka.*” on kyse juuri **abstraktista liikkeestä**. Ensyklopedisen tiedon mukaan lukijoina ymmärrämme, ettei lauseessa todella puhuta kirjaimellisesta silmin havaittavasta, ontuvasta liikkeestä, jossa jokin asia muuttaisi konkreettisesti paikkaa. Sen sijaan osaamme tulkita lauseen niin, että jonkun ihmisen ajatukset ja niiden perustelu eivät jostakin syystä toimi, jolloin logiikka *ontuu*. Abstraktin liikkeen tapauksissa on kyse konkreettisen merkityksen abstraktista laajentumisesta (Evans & Green 2006: 683). Oikeastaan kaikki aineistoni tapaukset ovatkin joko konkreettista liikettä koskevia tai juuri saman liikkeen abstrakteja laajentumia, kuten yllä mainitsin. Tällöin konkreettisen liikkeen verbi on laajentunut tarkoittamaan jollakin tavalla samantyyppistä, mutta abstraktia liikettä. Esimerkiksi verbi *ontua* voi siis tarkoittaa konkreettista, huonosti sujuvaa ja epätasaista kävelyä, mutta myös jonkin abstraktin toiminnan – vaikkapa ajattelun – huonoa etenemistä.

Ajattelua siis pidetään eräänlaisena abstraktina paikanmuutoksena. Abstrakteissa asiain-tiloissa paikkaa vaihtavat MUUTTUVAN hahmon sijasta ajatukset, argumentit tai muut abstraktit asiat, joiden liikettä ei voida konkreettisesti havaita. Kun abstrakti toiminta, esimerkiksi juuri ajattelu, ei onnistu suunnitellusti, sen katsotaan ontuvan, eli etenevän

epätasaisesti tai epäluotettavasti. Kerron tutkimieni verbien abstraktista liikkeestä ja siihen liittyvistä ilmiöistä lisää tutkielmani analyysiluvussa. Toisessa aineistoesimerkissä ”*Otto ontuu toista takajalkaa*” taas on selkeästi kyse faktiivisesta, konkreettisesta liikkeestä, jossa MUUTTUJAN tarkoitteen – tässä tapauksessa eläimen – kulkeminen on hankaloitunut ilmeisesti jonkinlaisen takajalan vamman tai vaurion myötä. Tällöin liikkeen ja paikanmuutoksen voi havaita, sillä se tapahtuu tapauksen kuvaamassa tilanteessa konkreettisesti.

2.4. Aktiivinen vyöhyke

Aktiivinen vyöhyke on kognitiivisen kieliopin käsite, jonka avulla voi määritellä ja kuvailla liikeverbejä sekä niiden liikelaajuutta. Usein vain tietty osa liikkuvan olion hahmosta on relevantti tietyn ilmauksen yhteydessä. Tätä oleellista ja liikkeen kannalta tärkeää osaa kutsutaan aktiiviseksi vyöhykkeeksi. (Evans & Green 2016: 238.) Kognitiivinen kielitiede on ensyklopedistä, joten usein ilmaisun oikein tulkitsemiseen vaaditaan maailmantietoa, joka ei ilmene suoraan vaikkapa itse verbistä tai sen kontekstista. Ronald Langacker käsittelee aktiivisia vyöhykkeitä artikkelissaan *Active Zones* (1984), ja mainitsee yhdeksi esimerkiksi lauseen *David blinks*. Lauseessa nimetään henkilö *David*, mutta kuulija tietää ensyklopedisen tiedon perusteella, että verbin *blink* (’räpäyttää silmiä’) kuvaava liike ei vaadi henkilön koko ruumista, vaan vain silmät ja etenkin silmäluomet liikkuvat verbin kuvaamassa liikkeessä. Kuulija siis ymmärtää liikeverbin aktiivisen vyöhykkeen ilman, että sitä spesifioidaan. (Langacker 1984: 172–173.)

Aktiivisella vyöhykkeellä tarkoitetaan siis niitä entiteetin osia, jotka osallistuvat relaatioon, eli esimerkiksi MUUTTUJAN tai KIINTOPISTEEN olennaisia osia (Sivonen 2005: 37–38). Esimerkiksi lauseissa *Pelaaja potkaisee palloa* ja *Pelaaja puskee palloa* liikeverbien muodostamat aktiivivyöhykkeet näyttäytyvät melko erilaisina. Ensimmäisessä lauseessa aktiivinen vyöhyke keskittyy *potkaista*-verbin takia pelaajan jalkaan, sillä ensyklopedisen maailmantiedon perusteella tiedämme, että konkreettinen potkaiseminen on yleensä nimenomaan jalan liikettä. Voimme siis tulkita lauseen oikein, kun *potkaista*-verbin aktiivinen vyöhyke on ikään kuin yleistä ja itsestään selvää tietoa. Toisessa lauseessa verbin *puskea* kuvaaman liikkeen vuoksi tilanteen aktiivinen vyöhyke ulottuu pelaajan päähän saakka. Kuulijoina yhdistämme puskemisen juuri pään avulla tapahtuvaan toimintaan.

Puskemisessa siis käytetään koko vartaloa, mutta pää on suurimmassa roolissa liikkeen aikana. Aktiivinen vyöhyke on siis *puskea*-verbin kuvaaman liikkeen kohdalla huomattavasti laajempi kuin verbin *potkaista* kuvaaman liikkeen kohdalla.

Pentti Leino käsittelee aktiivista vyöhykettä teoksessaan *Suomen kielen kognitiivista kielioppia 1 – Polysemia – kielen moniselitteisyys* (1993). Leino kiteyttää aktiivisen vyöhykkeen relevantiksi osaksi muuttujan ja kiintopisteen välistä suhdetta (Leino 1993: 102). Esimerkiksi useimmissa tutkimieni verbien tapauksissa MUUTTUJAN tarkoite on liikkuja tai liikkeen suorittaja, ja KIINTOPISTE on esimerkiksi päämäärä, liikkumisalusta tai -alue, jota vasten MUUTTUJAN liike tapahtuu. Tutkimukseni aikana tulkitseen Leinon näkemystä siten, että MUUTTUJA (eli liikkeen suorittaja) käyttää liikkeessä vain tiettyjä, liikettä hallitsevia ruumiinosia. Näitä liikkeessä oleellisesti mukana olevia raajoja tai ruumiinosia kutsun tutkimukseni aikana liikkeen aktiiviseksi vyöhykkeeksi. Uskon, että verbien merkityseroja ja verbien kuvaamien liikkeiden liikeratoja voi tarkastella aktiivisten vyöhykkeiden kautta.

3. AINEISTO JA MENETELMÄ

3.1. Tutkimusaineisto

Tutkin ontumisverbien merkityseroja niiden esiintymisistä keskustelupalstoilla. Olen kerännyt aineistoni Kielipankin Korp-korpushakuohjelmalla, joka on vapaasti saatavilla osoitteessa <https://korp.csc.fi/>. Aineistoni on kerätty Suomi24 2001–2017 -korpuksesta lokakuussa 2020. Korpus koostuu 17 osakorpuksesta, ja se sisältää yhteensä 4,132,665,850 sanetta Suomi24-nettisivujen keskustelupalstoilta vuosilta 2001–2017. Suomi24 on kaikille avoin nettisivu, jonka keskustelualustalla kuka tahansa voi kirjoittaa ja keskustella nimimerkin avulla täysin anonyymisti.

Valitsin tutkimukseni aineistoksi keskustelupalstakorpuksen, koska ajattelen, että anonyymilla ja avoimella keskustelupalstalla kielenkäyttö on luonnollisempaa ja rennompaa kuin esimerkiksi lehdistöaineistossa. Verkkokeskusteluja on kutsuttu ”kasvottomiksi”, sillä niissä kielenulkoiset elementit – esimerkiksi ilmeet ja eleet – jäävät ilmaisujen ulkopuolelle. Lukijat kommunikoivat siis pelkästään kirjallisen kielen avulla (Tanskanen 2014: 51.) Tästä syystä katson, että verkkoympäristöissä ihmiset voivat käyttää kieltä vapautuneesti. Lisäksi kuten jo aikaisemmin johdantoluvussa mainitsin, osa tutkimistani verbeistä – esimerkiksi *linkata* ja *linkuttaa* – ovat *Kielitoimiston sanakirjan* (KS 2020) mukaan arkikielisiä eivätkä täten todennäköisesti esiintyisi lehdistöaineistoissa tarvittavan usein.

Suoritin korpushakuni niin, että etsin aina kustakin verbistä mitä tahansa muotoa korpuksesta. Tämän jälkeen olen satunnaisesti valinnut Korpin hakutuloksista jokaiselle verbille 50 esimerkkitapausta, joita käsittelen tutkimuksessani. Näin ollen minulla on siis yhteensä 250 tutkittavaa esimerkkitapausta. Sisällytän tutkimukseni aineistoon myös tutkittavien verbien partisiippi- ja infinitiivimuodot. Korp-hakuohjelmassa merkitsin hakusani perusmuotoiseksi verbiksi, ja hain jokaisella verbillä kaikkia mahdollisia esiintymiä. Esimerkiksi siis *liikata*-verbin kohdalla kirjoitin hakukenttään yksinkertaisesti *liikata*,

jolloin ohjelma tunnisti hakusanan olevan verbi A-infinitiiviperusmuodossa ja näytti hakutuloksissa kaikki verbin esiintymät.

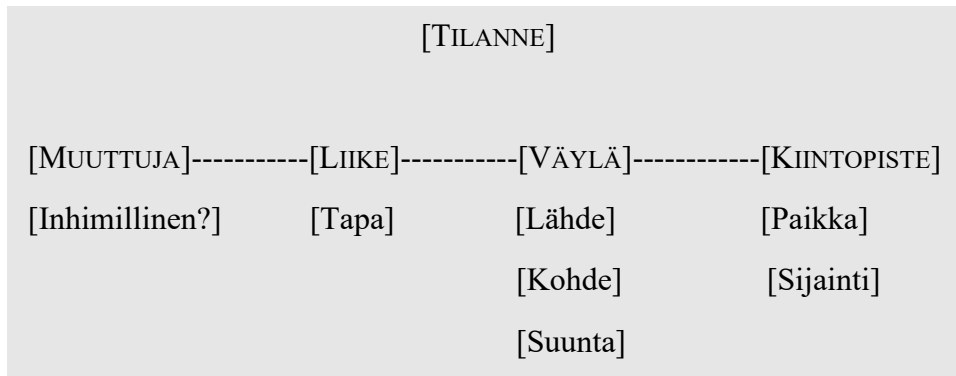
Kävin hakutulokseni aineistonkeruuvaiheessa kokonaisuudessaan mekaanisesti läpi. Joidenkin verbien kohdalla Korp antoi myös ”virheellisiä” tuloksia, joissa ei ollutkaan kyseessä juuri tutkimieni verbien persoonamuotoja ja infiniittisiä muotoja. *Liikata*-verbin kohdalla osa tuloksista oli *liikata*-verbin puhekielistä ’harrastaa (koulu)liikuntaa’ merkitystä. Lisäksi osa tuloksista olivat sanan *liikaa* murteellisia geminaattamuotoja *liikkaa*. Tällaiset tapaukset rajasin aineistoni ulkopuolelle. Verbin *linkata* tuloksissa taas moni tapaus koski merkitystä ’linkata eli linkittää (nettisivu tai linkki)’. Myös nämä tapaukset jätin luonnollisesti pois aineistostani. Kaikki aineistossani olevat tapaukset siis koskevat juuri sanakirjamääritelmiä mukailevaa hankaloitunutta tai vaikeaa (kävely)liikettä.

3.2. Tutkimusmenetelmä

Tutkimukseni on kvalitatiivista. Analyysini on empiiristä, sillä käytän korpusaineistoa. Tutkimusaiheestani ja semantiikan luonteesta johtuen käytän analyysissäni teoreettisen viitekehyksen lisäksi omaa introspektiotani. Tulkitsen aineistoni tapauksia väistämättä oman maailmantietoni ja näkökulmani kautta, mutta pyrin mahdollisimman objektiiviseen lähestymistapaan. Ihminen ajattelee ja tulkitsee väistämättä omalla yksilöllisellä tavallaan, subjektiivisesti (Onikki 2002: 91). Merkityksen tutkimusta ei oikeastaan edes voida tehdä ilman, että tutkija hyödyntää omaa introspektiotaan (Huomo & Sivonen 2010: 34–35).

Analyysini päämenetelmä on liikeasiointilamalli, jonka esittelen tässä kappaleessa. Kuten luvussa 2.2. mainitsin, Hamusen esittelemä, alun perin Leonard Talmyn kehittänyt **liikemalli** on kognitiivinen käsitteistys, joka kuvaa liikettä ja siihen liittyviä ominaisuuksia. Se muodostuu neljästä alueesta: MUUTTUJASTA (liikkujasta), LIIKKEESTÄ (liiketapahtumasta), VÄYLÄSTÄ (liikkeen lähtö-, kulku, tai päätepisteestä) ja KIINTOPISTEESTÄ (tapahtumapaikasta tai -tilasta). Liiketapahtuman ulkopuolelle jää vielä Hamusen lisäys liikemalliin. Se on TILANNE, joka on ei-kielellistetty, mutta tulkintaan oleellisesti vaikuttava

konteksti tai esimerkiksi kulttuuriin liittyvä tekijä. Liikemalliin siis sisältyy kaikki liike-tapahtuman konseptuaaliset osatekijät, joita ilmaistaan aina käsillä olevan tilanteen sekä puhujan kielen avulla. Puhuja siis tekee tilanteessa subjektiivisen tulkinnan liikkeestä. (Hamunen 2012: 112–113.)

KUVIO 1. Leonard Talmyn liikemalli Hamusen (2012) esittelemänä.

Esimerkiksi *linkkata*-verbin aineistoni tapauksessa (1) liikemallia voisi hyödyntää seuraavasti:

- (1) *Siellä eräs mies linkkasi kainalosauvojen kanssa eteen ja muistan kuinka hänen puolestaan rukoiltiin ja hän kaatui.*

MUUTTUJA on tässä tapauksessa inhimillinen sekä agenttiivinen *eräs mies*. LIIKE kuvailaan eteenpäin siirtyvänä ja liikkaavana. Lisäksi mies käyttää puhujan mukaan apunaan kainalosauvoja. VÄYLÄ ei ilmene ainakaan ilmiselvästi, mutta mies liikkuu eteen – ehkä siis jollakin tavalla esille tai ainakin eteenpäin. TILANTEEN puolelle jäänee se, että tilaisuuden luonne on uskonnollinen: linkkaavan miehen puolesta rukoillaan. Linkkaava mies siis nähdään jollakin tapaa vaivaisena, jolloin liikkaava liike näyttäytyy hankalana mutta mahdollisesti myös säälittävänä tai myötätuntoa herättävänä. Uskonnollisluontoiseen TILANTEESEEN voi liittyä myös jonkinlainen ajatus miehen ja hänen vaivojensa parantamisesta, joka linkittyy myös miehen vaivaisuuteen ja siihen, että se herättää myötätuntoa tai jopa sääliä.

4. ANALYYSI

Tässä luvussa käyn läpi aineistoni luvussa 3 kertomallani tavalla ja käytän apunani teoreettisen viitekehäkseni taustatietoja. Rakennan analyysilukuni niin, että käyn aineistotapaukset läpi verbi kerrallaan. Ensin käsittelen tapauksia liikemallin avulla erittelemällä aineistoni tapauksien osallistujia. Olen luonut jokaiselle verbille pienen taulukon, josta näkee, miten verbien kuvaamien liikkeiden konkreettisuus, MUUTTUAJAN inhimillisyys sekä apuvälineen maininnat jakautuvat aineistotapausten kesken. Esittelen ja analysoin verbiaineistoissa useita kertoja esiintyneitä liikkeen ominaisuuksia. Tämän jälkeen tutkin verbien aktiivisia vyöhykkeitä sekä niiden eroja muun muassa laskemalla verbien yhteydessä spesifioituja ruumiinosien mainintoja. Mainittujen ruumiinosien perusteella analysoin, millaisina verbin kuvaaman liikkeen laajuus ja aktiivinen vyöhyke hahmottuvat. Analyysin viimeinen luku kokoaa koko luvun tulokset.

4.1. Liikata

Tässä alaluvussa analysoin verbin *liikata* kuvaamaa liikettä. Alla oleva taulukko 1 esittää *liikata*-verbin esiintymisiä aineistossani. Käsittelen *liikata*-verbin aineistostani ensin abstraktin liikkeen esimerkit, sillä niitä esiintyy aineistossani vain kaksi. Kaikki muut 48 tapausta kuvaavat konkreettista paikanmuutosta.

TAULUKKO 1. *Liikata*-aineiston esiintymät luokiteltuina.

	LIIKE:		MUUT- TUJA:			
	abstrakti	faktiivinen	inhimilli- nen	eloton	eläin	apuvä- line
<i>liikata</i>	1 2 %	49 98 %	36 72 %	2 4 %	12 24 %	0 0 %

Taulukko 1 esittää aineistoni verbin *liikata* tapauksia. Ainoastaan yksi esimerkki kuvasi abstraktia liikettä. Abstraktin liikkeen tapaus oli seuraavanlainen:

- (2) *Pirateversiot toimii 30 päivää ilman aktivointia toiminta alkaa ”liikkaamaan” pala kerrallaan.*

Tapauksessa (2) nettisivun ilmeisesti laittomasti ladattu, epäkelpo versio alkaa toimimaan yhä huonommin ja huonommin, jolloin puhuja käyttää nettisivuston huonosta ja hitaasta toiminnasta verbiä *liikata*. Kuten teorialuvussani kerroin, jotkut abstraktit konstruktioit ovat saman verbin konkreettisen merkityksen laajentumia (Evans & Green 2006: 683). Näin on myös tässä tapauksessa. *Liikkaamisella* tarkoitetaan nettisivujen kehnoa toimimista, ja merkitys on laajentunut juuri konkreettisesti paikanmuutosmerkityksestä abstraktiksi.

Liikata-aineistossa esiintyy myös yksi täysin ainutlaatuinen liiketyyppi seuraavassa esimerkissä (3). Esimerkissä (3) *LIIKE* on dynaamista ja ei-agentiivista. Lisäksi se liittyy elottoman *MUUTTUJAN* liikkeeseen sekä sen vinouteen.

- (3) *se kaappi lienee pikkasen vääntynyt, liikkasi vähän, juuri sen verran, että sisällön lasit kilahtivat.*

Tapauksessa (3) kaappi on vino, joten se heiluu eikä pysy paikallaan. Tällöin kaapista käytetään verbiä *liikata*. Kaappi siis ei pysy pystyssä, vaan heiluu tai ainakin on niin vinottainen ja kallistunut, että sen sisältö helisee. Kaappi vaikuttaa siis olevan kallellaan ja vinottain. Kerron *liikata*-verbin kuvaamasta vinottaisuudesta lisää verbin kuvaaman konkreettisen liikkeen käsittelykappaleessa. Tapauksessa (3) on kiistatta kyse dynaamisesta liikkeestä, sillä sen *MUUTTUJA* on eloton hahmo, eikä liike ei ole omavoimaista tai agentiivista (Pajunen 2001: 186, 196). Liikkeessä *MUUTTUJA* on siis ei-agentiivinen ja eloton kaappi, joka on vinossa. Vinoudesta johtuen kaappi liikahtelee tai heiluu, sillä se on epätasapainoinen (*LIIKE*). Liikkeen vuoksi kaapin sisältökin pääsee hieman liikkumaan, joten liike on huomattavaa. Liike on kuitenkin ikään kuin itsestään tapahtuvaa, eikä kenenkään tahallaan tekemää tai aiheuttamaa (VÄYLÄ, KIINTOPISTE).

Kaikki loput aineistoni esimerkkilauseet kuvaavat konkreettista paikanmuutosta, johon liittyy normaalista kävelystä jollakin tavalla poikkeava liike. Välineen avulla tai sen varassa tapahtunutta liikettä ei esiinny yhdessäkään *liikata*-aineistoni tapauksessa. Kuten taulukosta 1 havaitsee, suurimmassa osassa *liikata*-verbien tapauksista (96 %) MUUTTUJA on joko ihminen tai eläin, mutta useimmin MUUTTUJA on inhimillinen (72 %). Liikkeessä korostuvat epäsymmetrisyys ja toispuoleisuus, mutta myös kiire tai jollakin tavalla hutiloitu liike.

Seuraavat esimerkit (4–9) ovat *liikata*-verbin kuvaaman konkreettisen liikkeen tapauksia, joissa kiireellisyys ja huolimattomuus korostuvat. Esimerkit (4) ja (5) kuvaavat kiirehdyttyä ja hutiloitua liikettä. Esimerkissä (4) kana (eläimellinen MUUTTUJA) juoksee liian nopeasti (LIIKE) kiinniotettavaksi, ja tanssijat (inhimilliset MUUTTUJAT) eivät tanssi, vaan pikemminkin kiirehtivät salia ympäri (VÄYLÄ, KIINTOPISTE) ilman kunnollisia askeleita, kiirehtien tai hätäillen (LIIKE). Normaaliin, laadukkaaseen tanssiin verrattuna MUUTTUJAT siis kiirehtivät ja täten myös tanssivat huonosti, puhujan mielestä jopa epäsovivasti (TILANNE). Kohdassa (6) puhujan isä (MUUTTUJA) on vaivainen vammaan tai vanhuutensa vuoksi – isä liikkaa pihalla (VÄYLÄ) ja tekee töitä vain silloin tällöin ja satunnaisesti – ehkä myös hieman hutiloiden (LIIKE) vaivojensa sallimissa rajoissa. Jokin vamma tai rajoite siis tekee töistä satunnaista ja ehkä huonolaatuistakin. Kohdassa (9) on myös kyse huonosti ja kiirehtien tanssimisesta. Huonoa ja hutiloitua tanssimista kutsutaan liikkaamiseksi (LIIKE), ja sitä verrataan jopa hölkkäämiseen. Jälleen liike on kiireellistä, ja liikkeen kiire vaikuttaa liikkeen laatuun ja siten myös sen hyväksyttävyyteen (TILANNE).

- (4) *miten tämän kyseisen kanan voi tappaa koska se liikkaa 100km/h eli ihan mahoton*
- (5) *Kunhan ei vain kierretä salia liikkaamalla kuin jalkansa teloneet ylikäiset tanhuajat*
- (6) *Isäni linttasi ja liikkasi pihalla tehden välillä millon mitäki pystyi.*
- (7) *[Koirra] liikkasi vähän, kun kohta oli vasemmalla puolen niskaa, kai kävi lapaan.*
- (8) *Sesse lähti lekuriin kun se silloin tällöin liikkasi takakoipeaan.*
- (9) *Se varmaan tuntuu näisistä liikkaamalla hölkkääjistä ihan kivaltam mutta se näyttää kaiken kunnollisen tanssin irvikovalta.*

Joissakin aineistoni *liikata*-verbin esiintymisissä on mukana myös jonkinlainen vähättelevä tai vaivan katoavaisuutta ilmaiseva adjektiivi tai adverbti, esimerkiksi yllä olevissa

esimerkeissä *välillä* (6), *vähän* (7), *silloin tällöin* (8). Lisäksi aineistossa esiintyi yksi tapaus, jossa mainittiin adverbi *hiukan* verbin *liikata* yhteydessä. Yhteensä siis 50 *liikata*-tapauksesta lähes joka kymmenes sisälsi tällaisen vaivaa arvottavan tai sitä vähättelevän lisäyksen. Liikkeen taustalla oleva vaiva voi siis olla pieni ja vähäpätöinenkin, mutta se kuitenkin aiheuttaa mainitsemisen arvoisen eron normaaliin kävelyyn. Lisäksi vähättelevyys voi liittyä verbin kuvaaman liikkeen TILANTEESEEN: kiireellinen, hutiloitu ja normaalista poikkeava liike ei ole yhtä hyväksyttävää kuin vaikkapa normaali kävely tai liike. Liikkaaminen voi siis erottua negatiivisella tavalla normaalista liikkeestä, vaikkapa tanssista, kuten esimerkeissä (5) ja (9).

Yhdessä *liikata*-aineistoni esimerkkitapauksessa (10) puhuja kuvailee liikkaamista *ontua*-verbin avulla. Puhuja käsitteistää liikkaamisen siis yhdeksi tavaksi ontua. Verbit siis ovat puhujankin mielestä lähimerkityksisiä, mutta eivät kuitenkaan tarpeeksi samankaltaisia, jotta jommankumman voisi jättää mainitsematta. Lisäksi puhuja mainitsee verbin *liikata* ensin, mutta tarkentaa sitten ikään kuin selventääkseen, että liike tapahtuu ”*siis ontuen*”. Vaikuttaakin siltä, että liikkaaminen näyttäytyy spesifimpänä, erityisenä tapana kuvata liikettä, ja sitten *ontua*-verbin avulla liikkeen kuvailemista lavennetaan tai kuvaillaan liikettä selkeämmin. Tässä tapauksessa puhuja siis ei halua käyttää kulkemisesta pelkästään verbiä *ontua*, vaan haluaa tarkentaa liikettä käyttäen verbiä *liikaten*. Käsittelem *ontua*-verbiä sekä sen käyttöä, merkitystä ja skemaattisuutta luvussa 4.9.

(10) *joku kulkee liikaten, siis ontuen*

4.2. *Liikata*-verbin aktiivinen vyöhyke

Liikata-verbiaineistossani mainitaan spesifejä ruumiinosia 28 kertaa. Yksittäinen MUUTTUJAN tarkoitteen (ala)raaja mainitaan 50 tapauksesta 18 kertaa (36 %). Näihin lasken niin ihmisen kuin eläimenkin jalan tai tassun tai muun alaraajaa merkitsevän ruumiinosan maininnan. Tällaisissa tapauksissa korostuvat nimenomaan vain yksi raaja ja sen liikkaaminen, jolloin liikkeen epäsymmetrisyys ja toispuoleisuus korostuvat. On odotettavaa, että kun liike ei toimi symmetrisesti molemmista jaloista lähtien, LIIKKEEN tapa näyttäytyy vinona.

Liikata-verbin aktiivisena vyöhykkeenä näyttäytyy tällaisissa tapauksissa toinen, vammautunut raaja, jonka liike tai jonka liikuttaminen poikkeaa normaalista kävelystä. Esimerkissä (11) puhuja liikkaa vain toista jalkaa. Myös esimerkki (12) kuvaa koiria, jotka liikkaavat yhtä jalkaa miten milloinkin, mutta eivät säännöllisesti. On kuin koirat valitsivat (yksittäisen) jalan, jota sitten liikataan. Tässä tapauksessa näkyy myös jo aikaisemmin mainitsemani vähättely, kun koirien liikkaamista ja sen todellista syytä epäillään. Lisäksi vaikuttaa siltä, että koirat liikkaavat vain silloin tällöin. Liikkaamisen uskottavuus on tapauksen TILANTEESSA kyseenalaista. Tässä korostuu aikaisemmin mainitsemani *liikata*-verbiin liittyvä ei-vakava vamma, joka voi vaikuttaa jopa teeskentelyltä ja josta huolimatta liike voi vaikuttaa nopealta. Tapauksessa (13) puhuja niin ikään liittyy liikkaamisen vain yhden jalan epänormaaliin käyttöön. Tässä tapauksessa näkyy myös adverbi *hieman*, joka saa vaivan vaikuttamaan pieneltä. LIIKE on siis vain vähän normaalista poikkeavaa, ja poikkeavuus näkyy nimenomaan vain MUUTTUJAN toisessa jalassa ja sen liikuttamisessa.

- (11) *Jalkaa liikaten kuljen*
- (12) *On myös koiria, jotka välillä unohtavat liikata tai liikkaavat väärää jalkaa.*
- (13) *Hieman liikaten yhtä jalkaa.*

4.3. *Linkata*

Tässä luvussa esittelen verbin *linkata* kuvaamaa liikettä ja siihen liittyviä ominaisuuksia. Kerron ensin verbin kuvaamasta liikkeestä yleisesti, ja sitten käyn läpi aineistossani esiintyneitä liiketapahtuman oheispiirteitä. Esitän lisäksi aineistoni esimerkkitapauksia, joiden perusteella olen tehnyt havaintoni.

TAULUKKO 2. *Linkata*- aineiston esiintymät luokiteltuina.

	LIIKE:		MUUT- TUJA:			
	abstrakti	faktiivinen	inhimilli- nen	eloton	eläin	apuvä- line
<i>linkata</i>	1 2 %	49 98 %	33 66 %	0 0 %	17 34 %	3 6 %

Taulukossa 2 on aineistoni *linkata*-verbin tapaukset luokiteltuna LIIKKEEN konkreettisuuden, MUUTTUJAN sekä liikkeessä mahdollisesti käytetyn apuvälineen maininnan mukaisesti. Taulukosta voi nähdä, että yhtä lukuun ottamatta jokainen aineistoni esimerkki kuvaa konkreettista liikettä. *Linkata*-verbi kuvaa siis useimmiten konkreettista paikanmuutosta. Elottomiin tarkoitteisiin viittaavia MUUTTUJIA ei esiinny yhdessäkään esimerkissä. Sen sijaan suurin osa tapauksista (66 %) kuvaa inhimillistä, konkreettista liikettä. Vain noin kolmasosa (34 %) kuvaa eläimen liikettä. Kolmessa tapauksessa (6 %) mainitaan myös apuväline, jonka avulla tai varassa liike tapahtuu.

Linkata-verbin aineistoesimerkeissä korostuvat liikkeen vinous ja diagonaalisuus. Joissakin kohdissa linkkaaminen selkeästi tarkoittaa joko MUUTTUJAN tarkoitteen, jonkin välineen tai esineen kallistamista tai heiluttamista. Toispuoleisuus liittyy linkkaamiseen useissa tapauksissa. Seuraavissa esimerkeissä (14–17) on havaittavissa liikkeen vinottaisuutta. Tapauksessa (14) puhuja linkkaa kuvainnollisesti mopoaan eli leikittelee toisen henkilön tunteilla. Puhujan on ollut tarkoitus suututtaa toista tahallaan. Liike on abstraktia ja metaforista, ja sillä viitataan ”Mopo lähtee käsistä” -sanontaan, jolla kuvataan jonkin toiminnan eskaloitumista liian loukkaavaksi, vaaralliseksi tai äärimmäiseksi. Puheen röyhkeyttä verrataan siis tässä tapauksessa moottoripyörän vaaralliseen kallistamiseen. Tällainen mopolla revittely on vinottaista ja normaalista kulkumuodosta poikkeavaa, vaarallista liikettä. Kohdassa (15) MUUTTUJA nojautuu apuvälineeseen – kävelykeppiin. LIIKKEEN tapa näyttäytyykin välineeseen nojautumisen myötä normaaliin kävelyasentoon verrattuna vinottaisena ja heiluvana. Tapauksissa (16) ja (17) MUUTTUJAN tarkoite, eli näissä tapauksissa koira, liikkuu toispuoleisesti. Toinen tassu ei toimi normaalisti, ja lonkka ei toimi, joten liike kallistuu sivuttaisesti. Esimerkissä (18) taas MUUTTUJA kääntää vaurioitunutta jalkateräänsä niin, että jalkaterä linkkaa, eli on käännettynä poikkeavan

vinottaiseksi, jolloin kävely vaikeutuu. Tässä tapauksessa liike ja linkkaaminen liittyvät siis nimenomaan pelkästään jalkaterän vinottaisuuteen.

- (14) *Anteeksi jos poltatutin päreesi, se ei ollut tarkoitus, mopo vain karkasi ku aloin linkkaamaan liiaksi.*
- (15) *-- ja kävelykeppiin nojautuen hän linkkasi varastossaan järjestelemässä asioita taas entiseen malliin.*
- (16) *meiän vauva kävellessään linkkaa toisella tassulla.*
- (17) *ja emo ainakin linkkaa takastaan, lonkat ovat paskat*
- (18) *Ja sit mä kysyisin että se linkkaa jalalla ja takavarvas sojottaa suorana --*

4.4. *Linkata*-verbin aktiivinen vyöhyke

Linkata-aineistoni esimerkeissä mainitaan eri ruumiinosia tai niihin liittyviä vammoja yhteensä 24 kertaa. Liki joka toinen esimerkkitapaus siis spesifioi linkkaamisen liittyvän johonkin tiettyyn ruumiinosaan tai sen kipuun tai vammaan. Linkkaamisen toispuoleisuus korostuu liikkeeseen yhdistetyissä ruumiinosissa. Aineistoni 50 tapauksesta 15:ssä (30 %) mainitaan erikseen erityisesti toisen jalan tai vaihtoehtoisesti eläimen tassun linkkaaminen. Tällainen vamma tai liikkeen muutos kääntää liikettä väistämättä vinottaiseksi tai epäsymmetriseksi.

Lisäksi lonkka mainittiin kolmessa tapauksessa. Askellus yleensä alkaa lonkan liikkeestä, jonka voiman avulla jalka heilahtaa normaalissa askelluksessa eteenpäin. Tällöin voidaan ajatella, että lonkan kipu tai vamma voi johtaa liikkeen romahtamiseen, ja MUUTTUJAN hahmo muuttuu vinoksi ja epänormaaliksi. Näin tapahtuu esimerkiksi aikaisemmin esitteleissäni esimerkkitapauksessa (16), jossa eläimen lonkka on vaurioitunut ja kävely on linkkaavaa. Lisäksi tapaus (18) kuvaa henkilön (inhimillinen MUUTTUJA), jonka liikkuminen on kipeytyneen lonkan vuoksi vaivalloista. Paikasta toiseen siirtyminen on tapauksessa kivuliasta ja hankalaa (LIIKE, VÄYLÄ), mutta selviytymisen kannalta ilmeisen pakollista (TILANNE). Esimerkissä (19) puhujan lonkka on tulehtunut ja LIIKE on siten linkkaavaa eli lonkan kohdalta romahtanutta ja vinoutunutta. MUUTTUJA joutuu vammansa vuoksi käyttämään kipulääkkeitä ollakseen työkykyinen. Vamma on siis kohtuullisen vakava, sillä se vaikuttaa elämään ja töiden tekemiseen (TILANNE).

- (19) *Ei ole kovinkaan mieltä ylentävää linkata särkevällä lonkalla pakasessa (vesisateessa leipäjonoon, niin on kuitenkin pakko tehdä mikäli aikoo elää!*
- (20) *– – vasen lonkkani tulehtui pahasti, ja minä hölmö Inkkasin mennä töissä hampaat irvessä särkylääkkeiden voimin, kertomatta kenellekään.*

Jos lonkka ei toimi odotetulla tavalla, liike voi kääntyä vinottaiseksi. Lonkan vamman vuoksi liike keinuu tai on muuten epäsymmetrinen suhteessa tyypilliseen kävelyliikkeeseen. Tämä yhdistyy aikaisemmin mainitsemaani vinottaisuuteen, joka vaikuttaa liittyvän linkkaamiseen.

4.5. *Linkuttaa*

Tässä luvussa analysoin verbin *linkuttaa* kuvaamaa liikettä ensin yleisellä tasolla erittelemällä aineistostani liikemallin oheispiirteitä. *Linkuttaa*-verbin aktiivisia vyöhykkeitä tarkastelen seuraavassa alaluvussa 4.6. Etenen analyysissäni samalla tavalla kuin aiempienkin verbien yhteydessä.

TAULUKKO 3. *Linkuttaa*-aineiston esiintymät luokiteltuina.

	LIIKE:		MUUTTUJA:			
	abstrakti	faktiivinen	inhimillinen	eloton	eläin	apuväline
<i>linkuttaa</i>	4 8 %	46 92 %	32 64 %	4 8 %	3 6 %	5 10 %

Kolmannesta taulukosta havaitsee, millaisissa ympäristöissä *linkuttaa* esiintyy aineistoni tapauksissa. Suurin osa tapauksista kuvaa inhimillistä (64 %) ja faktiivista liikettä (92 %) eli konkreettista liikettä, johon liittyy paikanmuutos. Viidessä, eli jopa joka kymmenennessä tapauksessa esiintyy liikkeeseen liittyvä apuväline. Eläimelliseen tai elottomaan hahmoon liittyvää liikettä esiintyy vain muutamia kertoja. Elottomiin hahmoihin olen luokitellut autojen liikkeen. Autojen liikettä löytyy aineistostani jopa yllättävän paljon.

Onkin odotuksenvastaista, että *linkuttaa*-verbiä käytetään ilmeisen laajalti auton liikettä kuvailevissa keskusteluissa. Katson auton liikkeen muuttujaksi nimenomaan auton, enkä esimerkiksi auton kuljettajan.

Konkreettinen linkuttaminen näyttäytyy useissa esimerkkitapauksissa laajana ja teatraalisena liikkeenä. Joissakin aineistoni tapauksissa linkuttaminen esitetään jopa performanssin kaltaisena, jolloin mielikuva liikkeestä on huomiota herättävä, suuri ja näyttävä. Seuraavaksi esittelen *linkuttaa*-aineistoni esimerkkitapauksia, joissa on kyse konkreettisesti linkuttamisesta, johon liittyy laaja liikerata. Kaikissa tapauksissa (21–24) on kyse toiminnasta, jossa linkuttaminen on faktiivista ja jopa suurenneltua liikettä.

Tapauksessa (21) puhuja kuvaa epämiellyttävän hajuista ja hikistä henkilöä (MUUTTUJA), joka kävelee sääliittävästi tai hankalasti ”pesäkoloonsa” (LIIKE, VÄYLÄ). LIIKKEEN tapa tuntuu tässä tapauksessa linkittyvän sen epänormaaliuteen. LIIKKEEN vaikeus korostaa MUUTTUJAN tarkoitteen ulkopuolisuutta ja saakin MUUTTUJAN tarkoitteen näyttämään ikään kuin syrjityltä ja halveksitulta. Puheen syrjivä, arvosteleva ja jopa kiusaava asenne huonosti liikkuvaa (ja haisevaa) henkilöä kohtaan kuuluu liikemallin TILANNE-osaan. MUUTTUJAN tarkoitteen kutsuminen ”hipiksi” liittyy myös TILANTEESEEN. Ehkä ’hippi’ voi tarkoittaa esimerkiksi luonnonmukaisesti elävää tai ylipäänsä tietyllä tavalla käyttäytyvää ja ajattelevaa ihmistä, ja nimen avulla MUUTTUJAN tarkoitteen erikoisuutta korostetaan. Kaiken kaikkiaan tapauksessa (21) vaikuttaa siltä, että puhuja pitää MUUTTUJAN tarkoitetta epämiellyttävänä ja pilkkaa tätä.

(21) *Hippi lähti siitä linkuttamaan kohti pesäkoloaan hikisenä ja haisevana – –*

Konkreettisen linkuttamisen tapauksessa (22) puhuja jopa käyttää verbin *linkuttaa* yhteydessä sanaa *teatraalinen*, joka saa liikkeen vaikuttamaan suurelta ja liioittelulta (LIIKE). Liiketapahtuman TILANTEESEEN liittyy ensyklopedinen tieto siitä, että kotityöt – esimerkiksi tiskaaminen – ovat joskus rankka ja ikävä osa normaaliarkea. Puhuja siis liittää MUUTTUJAN tarkoitteen teatraalisen liioittelun, kärsivän olemuksen linkuttamiseen. Tällöin nimenomaan siirtyminen kotitöiden pariin nähdään vaivalloisena ja epämiellyttävänä, joten siitä käytetään verbiä *linkuttaa*. Samalla tavalla kohdassa (23) puhuja

(MUUTTUJA) linkuttaa irvistellen. Kipu ja liikkeen vaivalloisuus korostuvat ja heijastuvat liikkujan kasvoille saakka (LIKE). Liikkeen kipu ja hankaluus ovat siis sen verran vakavia, että ne heijastuvat liikkujan kasvoille saakka. Esimerkissä (23) puhuja kertoo linkuttaneensa hetken, kunnes pystyi taas kävelemään normaalisti. Ensimmäisessä osassa hän siis kävelee niin vaivalloisesti, ettei koe kävelleensä, vaan nimenomaan nilkuttaneensa. Linkuttaminen tarkoittaa tässä tapauksessa kivuliasta (kasvoissa asti näkyvää), draamatista liikettä, joka kuitenkin kivun hellittäessä normalisoituu prototyypiseksi kävelyksi. Liikkeen suurentelua kuvaa myös esimerkki (24), jossa liikkujan tiedetään teeskentelevän kameroita varten. Tämä taa TILANTEEN vaikuttamaan siltä, että mies suurentelee ja liioittelee vaivaansa kameroiden vuoksi. Syntyy mielikuva siitä, että puhujan mielestä MUUTTUJA eli agenttiivinen mies siis olisi kykeneväinen myös normaaliin kävelyyn ja että linkuttaminen on tietoinen valinta, joka on performanssinkaltainen. Tapaus (25) kuvaa MUUTTUJAN, agenttiivisen Ripa-nimisen henkilön, joka linkuttaa ”uskottavasti” ja pitelee kasvojaan ja vatsaansa. Aktiivinen vyöhyke on siis suuri, kun liikkuja ilmaisee kipua myös kasvoissaan ja vatsassaan. Puhuja ei myöskään ole vakuuttunut siitä, onko vaiva todellinen vai teeskenteleekö tai suurenteleeko Ripa vaivaansa. Lisäksi tapauksen (25) TILANNE vaikuttaa siltä, että kyseessä on epäluotettava henkilö, joka viettää aikaansa kaveriporukassa ”puiston hämärissä” Syntyy mielikuva, että kyseessä on niin sanottu laita-puolen kulkija, johon ei voi luottaa.

- (22) **raahautuu teatraalisesti linkuttaen tiskaamaan**
 (23) *Irvistellen linkutin kymmenen minuuttia ja sitten melkein jo kävelin.*
 (24) *Mies teeskenteli ja linkutti jalkaansa, kun tiesi että kamerat käy*
 (25) *Uskottavan näköisesti kasvojaan ja vatsaansa pidellen Ripa kavereineen lähtee viimein linkuttamaan puiston hämääriin.*

Esittelemissäni esimerkeissä (22–25) linkuttaminen on siis ikään kuin tietoinen valinta. Linkuttamisessa siis jopa väännellään kasvoja tai linkuttamisella esimerkiksi ilmaistaan laiskuutta tai haluttomuutta tehdä kotitöitä. Konkreettinen linkuttaminen on performatiivista liikettä, johon kuitenkin voi liittyä usein kipua. Kipua ja liikettä ilmaistaan kuitenkin aineistotapauksissani huomattavasti ilmeikkäämmin ja voimakkaammin kuin muissa tutkimukseni verbeissä. Linkuttamisen performatiivisuus ja teatraalisuus näyttäytyvät myös negatiivisessa valossa, kuten vaikkapa esimerkkitapauksessa (24), jossa puhuja ei usko liikkujan olevan oikeasti vammaisen tai vaivainen, vaan hänen liikettään pidetään teeskenneltyinä. Myös MUUTTUJAN tarkoitteen asema vaikuttaa olevan merkityksellinen:

hipiksi kutsuttua henkilöä halveksutaan tapauksessa (21) ja tapauksen (25) Ripa-nimisen iltaisin puistossa kavereidensa kanssa viihtyvän henkilön vaivaa epäillään vääräksi, joskin uskottavasti esitetyksi.

Abstraktia liikettä *linkuttaa*-verbi kuvaa aineistossani neljä kertaa. Abstrakti linkuttaminen näyttäytyy huonosti sujuvana toimintana, joka etenee epävakaasti. Myös linkuttamisen kuvaaman toiminnan lyhytkestoisuus vaikuttaa korostuvan aineiston abstrakteissa linkutustapauksissa. Liikkeen lyhytkestoisuus liittyneekin toiminnan epävarmaan eteneeseen ja sen huonouteen. Jos jokin asia etenee erityisen huonosti tai täysin väärällä tavalla, voi olla epävarmaa tai jopa epätodennäköistä, että toiminta voi jatkua pitkään. Seuraavassa kappaleessa esittelen *linkuttaa*-verbiaineistoni tapauksia (26–29), joissa abstrakti liike kuvasi huonoa, epävarmaa ja oletettavan lyhytkestoista toimintaa.

Esimerkissä (26) poliitikko Timo Soinin ennustetaan politikoivan hallituksessa (TILANNE, KIINTOPISTE) heikosti – linkuttaen – ennen kuin pesti syystä tai toisesta päättyy. Huonosta ja todennäköisesti lyhyestä työnteosta (LIIKE) puhuja käyttää verbiä *linkuttaa*. Seuraavassa tapauksessa (27) puhujan elämä sujuu huonosti. On kuin elämän etenevä liike linkuttaisi vaivalloisesti eteenpäin vetäen perässään raskasta kuormaa. Elämä siis etenee ja jatkuu, mutta elämän kulku on ikään kuin kuoppaista ja hankalaa. Abstraktia, mutta raskasta kuormaa vetäessä MUUTTUJA voi joutua nykimään tai ponnistelemaan. Tämä voi aiheuttaa kävelyllä epätyypillisiä asentoja ja liikkeen hajoamista (LIIKE), joka heijastuu myös tähän konkreettisen linkuttamisen abstraktiin tapaukseen. Seuraavassa abstraktissa linkutustapauksessa (28) puhujan mielestä Suomen itsenäisyys voi huonosti eli linkuttaa. Itsenäisyyden nähdään olevan jotenkin vaarassa, ja sen pelätään päättyvän. Täten itsenäisyys ja sen olemassaolo linkuttavat eli etenevät epävarmasti ja epätasaisesti. Viimeisessä esimerkkitapauksessa (29) puhuja aikoo hankkia kumppanin, jonka kanssa seurustelee tai tapaa. Tapailuun suhtaudutaankin ilmeisen negatiivisesti ja sen odotetaan olevan epävakaa ja lyhytkestoista, ja täten yhteiseloä kuvailaan linkutukseksi.

- (26) *Soini linkuttaa kuitenkin vähän yli vuoden hallituksessa – –*
- (27) *Elämä kyllä kulki eteenpäin, mutta linkuttaen ja vetäen perässään paksua ankkuriketjua, jonka toista päätä ei näkynyt.*
- (28) *Saa nähdä, miten 100-vuotias Suomi jaksaa jatkossa kestää linkuttavan itsenäisyytensä*

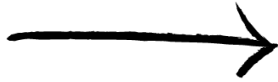
- (29) *Päätin ite hakkee sielt sen seuralaisen, ja linkutan jokusen viikon sen kans.*

Linkuttaa-aineistossani esiintyy usein auton liikkeen kuvailua. Verbin *nilkuttaa* aineistossa esiintyi myös merkittävä määrä auton liikettä, mutta analysoin nilkuttamista luvuissa 4.7. ja 4.8. Auton kehnosta tai rikkinäisestä liikkeestä käytetään aineistossani verbiä *linkuttaa* esimerkiksi seuraavin alla olevin tavoin (esimerkit 30–33). Esimerkissä (30) Volvon kerrotaan olevan parempi kuin keskivertosuomalaisen omistama, huonosti liikkuva ja kiihtyvä perusauto. Volvon paremmuutta korostetaan kutsumalla normaaliauton kulkemista hitaaksi ja epätasaiseksi. Esimerkki (31) kuvaa savuavaa, rikkinäistä autoa, jolla päästään määränpäähän vain vaivoin linkuttaen. Kaikissa tapauksissa auton normaali liike – tasainen eteneminen – on syystä tai toisesta muuttunut, ja tuloksena on linkuttaminen. LIIKE on siis epätasaisempaa ja hitaampaa prototyypiseen auton liikkeeseen verrattuna. Esimerkissä (32) puhujan auto, ”mersu”, ei oletettavasti kulje normaalilla, ehjille autoille optimaalisella tavalla. Puhujalle tällainen auton linkuttaminen kuitenkin vaikuttaa riittävän – auto etenee riittävällä tavalla paikasta A paikkaan B. Auton liike on siis jokseenkin epätyypillistä ja rikkinäistä, mutta kuitenkin kyllin turvallista, jotta autoa voi vielä käyttää. Tapauksessa (33) puhutaan BMW-merkkisen auton tietystä osasta, joka ilmeisesti rikkoutuu usein. Rikkoutuneesta osasta huolimatta autolla voi ajaa huoltamolle asti – mutta ei siis välttämättä pidemmälle. Osavaurio tai muu väärin toimiva osa muuttaa auton kulkua epäluotettavaksi ja oletettavasti myös epätasaiseksi, jolloin puhuja on valinnut käyttää auton liikkeestä verbiä *linkuttaa*.

- (30) *Volvon D5 185hv/400n pesee kiihtyvyydessä valtaosan suomen teillä linkuttavista bensamoottoreilla varustetuista autoista*
 (31) *Valtava savupilvi perässä, mutta linkutin sillä n. 5 km kotiin.*
 (32) *Riittäähän se, kun mersu linkutta jotenkin...*
 (33) *Mutta mitä ovat ne Bemarkin läpät, jotka lakkaavat ajan mittaan toimimasta ja pitää linkuttaa korjaamolle poistamaan ne?*

Seuraavaksi esitän kuvaajia (Kuviot 2 ja 3), joilla havainnollistan linkuttamisen eroa normaaliin kulkuun. Esimerkiksi auton prototyypinen, normaali liike näyttäytynee usein suoraviivaisena, etenkin lähinnä eteenpäin suuntautuvana liikkeenä (Kuvio 2). Sen sijaan rikkinäinen tai jollakin tavalla vaurioitunut auto voi liikkua epätasaisesti, kuten verbillä *linkuttaa* yllä olevissa esimerkeissä kuvataan. Tällöin liikerata voi näyttäytyä suoraan

etenevän lisäksi myös edestakaisena, sykähtelevänä tai muuten vääristyneenä. Liike ei siis suuntaudu enää puhtaasti eteenpäin, vaan pomppii ja sykähtelee. (Kuvio 3).

KUVIO 2. Normaalin kävelyn suora eteneminen.

KUVIO 3. Linkuttamisen epäsuora eteneminen.

4.6. *Linkuttaa*-verbin aktiivinen vyöhyke

Aineistossani linkuttamisen yhteydessä mainitaan jokin spesifi ruumiinosa 13 kertaa 50:stä. Muihin tutkimiini verbeihin verrattuna linkuttamiseen yhdistettiin muita useammin nimenomaan ihmisen jalkaterä, varpaat tai jalan pohja. Jalkaterän vamma mainittiin viidessä eri aineistotapauksessa, eli 10 % *liikata*-aineistoni tapauksista liittyi jalkaterän liikkeeseen. Useissa tapauksissa tämä viittasi jalkaterän kääntämiseen ja taittamiseen – ikään kuin jalkaterän linkuttamiseen. Usein jalkaterässä tai varpaissa oli jokin vamma, jonka vuoksi MUUTTUJAN tarkoite kääntää jalkateräänsä epänormaaliin asentoon. Näissä tapauksissa linkuttaminen ei siis näyttäytynyt isona liikkeenä, vaan se merkitsi yksittäisen ja suhteellisen pienen ruumiinosan kääntämistä epänormaaliin asentoon.

Esimerkissä (34) puhuja linkuttaa jalan ulkosyrjää käyttäen eli jalkaterä taitettuna. Esimerkissä (35) on edeltävää tapausta samankaltainen tilanne, jossa MUUTTUJAN tarkoitteen toinen jalka toimii normaalisti, mutta toinen, vaurioitunut jalka toimii vain ulkosyrjällä astumalla. Tapauksessa (36) liikkujan jalkapohja on puutunut, ja tämän myötä kävely on linkuttamista, eli epätasaista ja taittunutta. Esimerkki 37:n puhuja kuvailee tilannetta, jossa vaurioituneesta varpaasta huolimatta tulisi linkuttaa terveysasemalle. Viimeinen

jalkaterään liittyvä esimerkkitapaus (38) kuvaa pitkittynyttä linkuttamista, jonka myötä jalkaterän asento poikkeaa normaalista. Pitkäaikainen väärällä tavalla kävely voi johtaa myös selkävaivoihin. Tämä kuvaakin suurta liikkeenmuutosta, jossa jalkaterän virheasento vaikuttaa koko vartaloon.

- (34) *Sillä jalalla ei tosiaan pahemmin kävelty, kunhan linkutetaan jalan ulkosyrjällä.*
- (35) *Kesä meni linkuttaessa, kävelin lähinnä oikealla jalalla ja vasemman jalan ulkosyrjällä... --*
- (36) *Onko tietoa mistä mahtaa jalanpohjan puutuminen johtua -- joudun linkuttamaan jalkaa --*
- (37) *-- jos joku ajaa sun varpaalle, niin ei jää tien viereen huutamaan että apua apua sun pitää korjata se varvas jonka päälle ajoit byää vaan linkuttaa itse sinne terveyskeskukseen missä saa apua.*
- (38) *pitkittyessä ja linkuttaessa tulee lisävaivoja – jalkaterän asentovirheitä ja selkävaivoja.*

Linkuttaa-verbin yhteydessä joka kymmenennessä tapauksessa esiintyi apuväline, jonka varassa kävely tai muu konkreettinen liike tapahtuu. Näistä kolmessa mainittiin kävelykeppi, jonka varassa liike tapahtuu. Yhdessä tapauksessa taas kulkija ja esimerkkitapausten puhuja linkutti polkupyöräänsä, joka kuuluu tällä tavalla virheellisesti ajaessa: ” -- *pinnoja kuormittaa seisaallaan polkeminen pyörää linkuttaen*”. Polkupyörää siis taitetaan prototyypin vertikaalisesta asennosta vinottaiseksi. Menopeliä kallistetaan vaarallisesti, hieman samalla tavalla kuin *linkata*-aineistoni tapauksessa (14) (ks. sivu 20), jossa puhuja kallistaa moottoripyöräänsä. Tämänkaltaisissa tilanteissa *linkata* ja *linkuttaa* ovat hyvin samankaltaisia. Molemmissa tapauksissa korostuu verbien kuvaaman liikkeen vinottaisuus, joka näkyy verbien kuvaamien liikkeiden yhteydessä, etenkin juuri liikkeissä käytettävissä apuvälineissä. Yhdessä tapauksessa taas puhutaan iäkkästä ihmisestä, joka ”*linkuttaa itsensä pystyyn moottorisängyllä*.” Tällöin siis moottorisänky – ja samalla tietysti MUUTTUJA – taittuu ikään kuin linkkuun, kun moottorisänky liikkuu. Tällaisissa tapauksissa välinettä, vaikkapa kulkupeliä, linkutetaan eli taitetaan joko kahtia tai vinottain, jolloin normaali liike muuttuu nimenomaan esimerkiksi linkuttavaksi. Linkkumaiseen liikkeeseen siis liittyy taittuneisuus. Samoin, kun MUUTTUJA nojaa kävelykeppeihin, MUUTTUJAN hahmo taittuu väistämättä kävelykeppeihin päin, sillä niihin nojataan liikkeen aikana. Tämä tekee liikkeestä linkkumaisen eli taittuneen.

Linkuttaa-verbin etymologinen alkuperä voidaankin yhdistää nimenomaan taittumiseen ja kääntöön liittyväksi. Kuten jo aikaisemminkin kerroin verbin *nilkuttaa* analyysin kohdalla, *Nykysuomen etymologisen sanakirjan* (2004) mukaan ruotsin kielessä on sana *klinka*, joka tarkoittaa 'kääntösalpaa' (Häkkinen 2004: 785). Myös nykysuomessa *linkku* on edelleen sana, joka tarkoittaa suljinta tai muuta kahvaa. *Kielitoimiston sanakirja* (KS 2020) määrittelee *linkku*-sanan seuraavalla tavalla: 'yksinkertainen, us. keskiosastaan kiinnitetty oven tm. suljin' tai 'linkussa, linkkuun – nivel- tai taivekohdastaan kaksin kerroin kääntyneenä tai taipuneena'. Salpa kääntyy kahtia, joten se voi näkyä myös *linkuttaa*-verbin kuvaamassa liikkeessä. MUUTTUIJAN hahmo voi siis taittua vammaan vuoksi ikään kuin keskivartalon kohdalta kahtia. Myös apuvälinettä tai kulkuvälinettä käännetään vinottaiseksi, linkun tavoin. Taittuminen ja vinottaisuus siis liittyy linkuttamiseen vahvasti. Linkkumaisuuteen ei kuitenkaan liity juuri esimerkiksi kahvan tai salvan muoto, vaan salvan käytössä tapahtuva liike. Salpaa käännetään tai taitetaan, ja samankaltainen liikkeen muoto näkyy myös verbin *linkuttaa* kuvaamassa liikkeessä. Jari Sivonen on tutkinut väitöskirjassaan *Mutkia matkassa* (2005) samankaltaisia tapauksia muun muassa verbiin *sahata* liittyen. Sivosen mukaan *sahata*-verbin kuvaamassa liikkeessä paikanmuutoksen perustana on metaforinen käsitteistys sahasta ja sahaamiseen liittyvästä edestakaisesta liikkeestä. Sahaava työkalu liikkuu edestakaisin, jolloin sahaava liikekin on edestakaista. (Sivonen 2005: 152.) Nähdäkseni myös *linkuttaa*-verbi kuvaa linkun, eli salvan käytössä tapahtuvan liikkeen kaltaista toimintaa, jossa MUUTTUIJAN tarkoitteen hahmo taittuu ja liikkuu sykhdyksittäin, kuin kahvaa taitettaisiin toistuvasti.

Verbin *linkuttaa* aktiivinen vyöhyke vaikuttaa yhtä aikaa suurelta ja pieneltä. Toisaalta kymmenesosa aineistosta nimeää jalkaterän ja sen vammaan, josta linkuttaminen johtuu. Useissa tapauksissa kuitenkin mainitaan dramaattinen tai suuri liikeradan laajuus. *Linkuttaa*-verbi siis voi kuvata jopa teatraalista liikettä, joka näkyy keskivartalossa ja jopa kasvojen ilmeessä saakka. Liikkeen piirteet tai sen hankaluus voivat kuitenkin johtua pienestä ja spesifistä vaivasta, joka lopulta heijastuu koko MUUTTUIJAN liikkeeseen ja sen laajuuteen. *Linkuttaa* kuvaa heiluvaa ja sykhdyksittäin tapahtuvaa liikettä.

4.7. *Nilkuttaa*

Tämän luvun aikana analysoin *nilkuttaa*-verbin kuvaamaa liikettä ja sen oheispiirteitä mukaillen liikeasiintilamallia. Seuraava taulukko 4 havainnollistaa verbiaineistoni tapauksia LIIKKEEN konkreettisuuden, MUUTTUJAN eli liikkujan inhimillisyyden sekä apuvälineen käytön mukaan.

TAULUKKO 4. *Nilkuttaa*-aineiston esiintymät luokiteltuina.

	LIIKE:		MUUTTUJA:			
	abstrakti	faktiivinen	inhimillinen	eloton	eläin	apuväline
<i>nilkuttaa</i>	15 30 %	35 70 %	23 46 %	22 44 %	4 8 %	1 2 %

Taulukko 4 osoittaa, että *nilkuttaa*-verbin aineistotapauksistani noin kolmasosa (15 tapusta 50:stä) kuvaa abstraktia liikettä. Suurin osa, 70 %, *nilkuttaa*-aineistostani kuvaa faktiivista, konkreettista liikettä. Noin puolet tapauksista (46 %) liittyy inhimilliseen liikkeeseen. Vain neljä tapusta kuvaa eläimen liikettä. Voi olla, että nilkuttamisen vahva yhdistyminen nilkkaan rajoittaa sen käyttämistä eläimen liikkeen kuvaajana, sillä nilkka yhdistyy etenkin ihmisen jalan nilkkaan.

Ulla-Maija Kulonen on tutkinut suomen kielen lääketieteellisen sanaston etymologiaa. Kulonen pohtii myös *nilkuttaa*-verbin taustaa lääketieteellisen julkaisun Duodecimin artikkelissa *Sydämestä syöpään, kalvosta keuhkoon – Suomen lääketieteellisen sanaston etymologiaa* (1995). Kulosen mukaan *nilkuttaa*-verbin alkuperä juontuu deskriptiivisesti verbistä *nilkastua*, joka merkitsee jonkin (ruumiinosan) paikoiltaan luiskahtamista. Myös Kaisa Häkkisen *Nykysuomen etymologinen sanakirja* (2004) kertoo *nilkuttaa*-verbin alkuperän liittyvän 'lipsahtaa, luiskahtaa' merkitykseen, jolloin nilkkaa on ajateltu ikään kuin jalan taipuvaisimpana kohtana. (Häkkinen 2004: 785). *Nilkuttaa*-verbi on oletettavasti peräisin juuri nilkan paikoiltaan nyrjähtämisestä, sillä nilkka on se osa jalasta, joka usein voi nyrjähtää. (Kulonen 1995.) Ehkä juuri tämän vuoksi konkreettinen nilkuttaminen kuvaa usein inhimillistä liikettä. Samasta syystä voisi myös ajatella, että abstrakti

nilkuttaminen liittyy usein jonkin asian tai toimenpiteen osavaurioon tai esimerkiksi tietyn osan epäkuntoon tai toimimattomuuteen.

Elotonta nilkuttamista esiintyy aineistossa hieman alle puolet, 22 tapausta 50:stä (44 %). Moni eloton nilkuttamistapaus koskee abstraktia liikettä. Konkreettista ja elotonta liikettä on myös aineistossa runsaasti esiintyvä auton liikkeen kuvailu, josta kerron tämän luvun edetessä enemmän. Elottomaksi, mutta konkreettiseksi liikkeeksi katson kuitenkin myös esimerkiksi ainutlaatuisen tapauksen (39), jossa henkilön sydän tykyttelee epätyypillisellä tavalla. Puhuja käyttää sydämen normaalista poikkeavasta lyöntirytmistä verbiä *nilkuttaa*. Luultavasti sydämen syke ei ole tasainen, vaan lyönti on jollakin tavalla epäsäännöllinen, jolloin siitä käytetään verbiä *nilkuttaa*.

(39) – – *rinnassa jumputus (kuin sydän nilkuttaisi), on hieman kehno olo*

Konkreettiseen nilkuttamiseen liittyy usein jollakin tavalla sääliittävä, huonosti toimiva tai harmittava ominaisuus. Nilkutusta jopa pilkataan tai sitä vähätellään. Verbin avulla kuvailtaan epäonnistunutta tai huonosti sujuvaa toimintaa tai pyritään jopa häpäisemään sitä, jonka kävely ei suju normaalilla tavalla. Seuraavassa kappaleessa esittelen konkreettisissa nilkuttamistapauksissa (40–43) esiintyneitä asenteellisia suhtautumisia. Nilkuttamista ylenkatsotaan ja sitä pidetään säälin arvoisena. Nilkuttamista voidaan pitää jopa tahallisenä säälinkeräämisenä. Lisäksi useissa tapauksissa toista komennetaan tai käskytetään kulkemaan nilkuttaen, ja tämä vaikuttaa nimenomaan siltä, että toista yritetään häpäistä tai toinen yritetään näyttää mahdollisimman epäimartelevassa valossa.

Esimerkissä (40) puhuja on sitä mieltä, että pienet ja sääliittävästi nilkuttavat miehet kiinnostavat naisia. TILANNE näyttäytyy sellaisena, että naiset valitsisivat kumppaninsa nimenomaan fyysisten suorituskykyseikkojen perusteella. LIIKKEEN tapa vaikuttaa esimerkkitaapauksen kontekstissa MUUTTUIJAN meriitiltä tai heikkoudelta. Esimerkki (41) kuvaa myös nilkuttavuuden vähäpätöisyyttä tai sääliittävyyttä, kun puhuja komentaa alentuvasti toista nilkuttamaan lähikuppilaan kaljaa kittaamaan. Tapaus (42) on melko samankaltainen. Siinä puhuja halveksuu jotakuta, ja samalla tavalla käskee tätä poistumaan tilanteesta. Rajarikkoisuus ja siihen yhdistetty sääliittävyys katsotaan toisen heikkoudeksi

(LIIKE) ja sitä käytetään riitatilanteessa toisen nöyryyttämiseen (TILANNE). Tapauksessa (43) terveydenhuollon automaattiset chat-ajanvarauspalvelut tuohduttavat, kun nilkuttavat mummot eivät saa palvelua tarpeeksi tehokkaasti. Mainitsemalla mummujen nilkuttamisen puhuja pyrkinee korostamaan sitä, kuinka vakavassa ahdingossa potilas on, kun avunsaannissa kestää liian kauan. Tällöin LIIKE ja sen tapa liittyvät liikeasiantilan TILANTEESEEN. Vaikuttaa siltä, että puhuja yrittäneekin ilmaista, että iäkkäiden ihmisten vaivat ja niiden sivuuttaminen ovat vakava epäkohta, johon tulisi puuttua. Esimerkki (44) pyrkii esittämään ruotsalaiset viikingit heiveröisinä ja suomalaisten kukistamina (TILANNE), itkevinä ja nilkuttavina reppanoina. LIIKKEEN tapa koodaa siis myös soturien huonomuutta ja pelkuruutta verrattuna suomalaisiin, jotka kukistavat heikot, nilkuttavat viikingit vaivoita.

- (40) *kyllähän semmoinen pieni nilkuttava raappana herättää naisissa äidinvaistoja*
 (41) *Voi voi, nilkuta sinä sinne lähikuppilaasi kaljaa kittaamaan*
 (42) *Nilkuta jo raajarikko kuhmuiseen petiisi, kun koko yön päivystit.*
 (43) – – *kymmenen byrokraattia korvataan yhdellä virtuaalibyrokraatilla, joka ei osaa muutenkään vittuilla nilkuttaville vanhuksille töllötin ruudun takaa.*
 (44) *Suomessa ei kylläkään ole koskaan ollut yhtään viikinkejä paitsi ne, jotka tekivät Ruotsista käsin ryöstöretkiä Hämeeseen ja jotka joutuivat hämäläisten piekseminä nilkuttamaan itkien karkuun.*

Nilkuttaa-verbin kohdalla elottomiin hahmoihin olen verbin *linkuttaa*-verbin analyysin tavoin luokitellut myös auton konkreettisen liikkeen, jota esiintyy runsaasti aineistossani. Tällaisissa tapauksissa huonosti toimivaa, esimerkiksi savuavaa, nykivää tai muuten ajoturvallisuuden kannalta huolestuttavaa auton kulkemista kuvaillaan nilkuttavaksi. Kaikissa esimerkeissä (45–50), jotka esittelen seuraavassa kappaleessa, autossa on joko selkeästi jokin rikki tai sen kulku on epätavallisen hidasta tai rikkinäistä. Rikkinäisellä autolla tapahtuva liike siis mielletään nilkuttavaksi. Auton tavanomainen liike on tasaista ja selkeästi vain eteenpäin liukuvaa. Rikkinäinen auto voi kallistua, nykiä ja pomppia epätavallisesti, jolloin auton liikkeestä voi syntyä konkreettista nilkuttamista muistuttava liike.

Tapauksessa (45) on kyse autosta, joka ”nilkuttaa” liian hitaasti 60 kilometriä tunnissa, kun oikea rajoitus tiellä olisi huomattavasti suurempi. Hidasta etenemistä (LIIKE) siis

kutsutaan nilkuttavaksi, ja puhuja onkin sitä mieltä, että näin hitaasta kulkijasta on ehdottomasti helppoa päästä ohi. Seuraavassa esimerkissä (46) jokin auton osa on ollut lyhytikäinen ja hajonnut jo 2 kilometrin matkan aikana. Osavauriosta huolimatta autolla on pystytty liikkumaan takaisin korjaamolle, mutta ilmeisesti vain hankalasti, epätasaisesti ja hitaasti (LIIKE). Vaurioituneen auton kulkemisesta käytetään verbiä *nilkuttaa*. Tapaus (47) kuvaa myös autoa, jonka liike on katkonaista ja nykivää (LIIKE) eli nilkuttavaa. Auto on nähtävästi vakavasti vaurioitunut, sillä tiellä kulkeminen on niin vaivalloista, että liike on siis normaalista kulusta poikkeavaa. Auton hätävilkutkin ovat käytössä, jotta muu liikenne huomaisi auton epänormaalin liikkeen. Esimerkissä (48) on kyseessä niin ikään rikkinäinen auto, jolla kuitenkin juuri ja juuri päästään perille huoltoasemalle (KIINTOPISTE), jotta hinausauto voidaan tilata noutamaan epävakaasti kulkeva auto. Vaikuttaa siltä, että matka saadaan tehtyä vain juuri ja juuri, sillä puhuja käyttää *saada tehtyä* -rakennetta, joka usein korostaa jonkin toiminnan onnistumista (Mielikäinen 1984: 136–138). Nilkuttaminen on siis epävarman auton rikkinäistä liikettä (LIIKE). Esimerkki (49) kuvaa tilanteen, jossa auto on jo hajonnut, ja se on saatu nilkutettua muun liikenteen tieltä pois. Syntyy mielikuva, että auto ei enää edes itse liiku, vaan sitä liikutetaan – ehkä työnnetään. Rikkinäisen auton vaivalloinen eteneminen (LIIKE) on siis nilkuttavaa, ja jopa transitiivista, jolloin autoa siirretään tai avitetaan paikasta x paikkaan y. Tapauksessa (50) auton vaihteisto on rikki, joten sillä eteneminen on epätasaista, jopa vaarallista (LIIKE). Vauriosta huolimatta autolla on kuitenkin mahdollista siirtyä korjaamolle (VÄYLÄ), jotta auto voidaan korjata. Tästä epävarmasta ja epätasaisesta liikkeestä puhuja käyttää verbiä *nilkuttaa*.

- (45) *Kyllä 100/80 alueella pitää onnistua ohittaminen jos joku nilkuttaa 60 km/h edessä*
- (46) *No eihän se kestänyt kuin 2 km ja nilkutin takaisin liikkeeseen ja sitten vasta uhomasi naulan*
- (47) *nilkutti ja nyki hiljalleen eteenpäin moottoritien pientareella hätävilkut päällä*
- (48) *sain nilkutettua Pakilan Teboilille ja sitten vaan hinausauto*
- (49) *– – tojo-romu saatiin nilkutettua tien sivuun liikennettä tukkimasta.*
- (50) *jos vaihteisto on vikatilassa, nilkutat lähimmälle automaattikorjaamolle tai Mopar-huoltoon.*

Kuten jo aiemmin mainitsin, nilkuttaminen useimmiten kuvaa inhimillistä liikettä, ja usein nilkuttaminen yhdistetään nimenomaan nilkkaan ja sen toimintaan. Onkin odotuksenvastaista, että *nilkuttaa*-verbi kuvaa näin usein myös auton liikettä. Autolla ei samalla

tavalla ole niveliä tai irtonaisia raajoja, jotka vaikuttaisivat liikkeeseen. Sen sijaan autojen nilkuttavassa liikkeessä on kyse jonkinlaisista osavaurioista, joissa jotkut osat (esimerkiksi renkaat ja niiden akselit tai moottorin pienet osat) toimivat väärin: taittuvat, ”nyrjähtävät sijoiltaan” ja siten hankaloittavat auton kulkemista. Auton nilkuttaminen vaikuttaa kuitenkin automaailman maallikolle melko samanlaiselta liikkeeltä kuin auton linkuttaminenkin, josta kerron luvussa 4.5.

Nilkuttamisen epäkelpoisuus ja säärittävyys näkyvät myös nilkuttamisen abstraktissa käytössä. Toiminnan epäselvä, poikkeava tai epäsäännöllinen rytmi näkyvät nilkuttamisen abstrakteissa tapauksissa (51–54). Huonon kirjan juoni, kerronta tai tyyli nilkuttaa esimerkissä (51). Kirjaa on siis hankalaa tai jopa epämiellyttävää lukea, jolloin lukukokemus tuntuu etenevän tahmeasti ja epätyypillisen hitaasti. Lukukokemus mielletään paikan muutoksena, kun kirja luetaan alusta loppuun ja juoni etenee tietyllä tavalla. Kun juoni on epäselvä, voi kirjan eteneminen siis rinnastua nilkuttavaan liikkeeseen. Palkanmaksu nilkuttaa eli on myöhästynyttä tapauksessa (52). Tässä tapauksessa kyseessä on abstrakti liike, jossa näkyy konkreettisen liikkeen hitaus. Esimerkin (52) toiminnassa ei siis korostu sen toimimattomuus, vaan toiminnan hitaus. Lisäksi palkanmaksu vaikuttaa rinnastuvat eräänlaiseen paikanmuutokseen, jossa palkka vaihtaa omistajaa palkanmaksajalta sen saajalle. Siispä hidastunut toiminta näyttäytyy nilkuttavana. Palkanmaksamisesta vastuussa oleva taho ei joko toimi toivotusti tai hoida vastuitaan niin nopeasti kuin pitäisi. Esimerkissä numero (53) puolueiden ajankohtainen toiminta nilkuttaa. Puolueiden toiminta siis etenee huonosti, vanhanaikaisesti ja kehnosti. Esimerkissä (54) kalevalaiskurssin käyminen ei onnistu tarpeeksi nopeasti tai laadukkaasti. Vaikuttaa siltä, että puhuja kehottaa toista henkilöä suorittamaan kurssia millä keinolla hyvänsä. Huono ja jopa hutiloitukin suorittaminen siis käy, kunhan se *vihdoin* olisi tehty loppuun. Tästä epämääräisestä kurssin suorittamisesta puhuja käyttää verbiä *nilkuttaa*.

- (51) *Tulos oli nilkuttava [kirja].*
- (52) *palkka siis ”nilkuttaa” kuukauden jäljessä, joten alkuun kannattaa varata reilummasti rahaa.*
- (53) *vanhat väsyneet puolueet nilkuttavat ja uusia ryhmiä vaivaa raivotauti.*
- (54) *Saisit vihdoin nilkutettua loppuun sen kalevalaiskurssisi.*

Abstrakteissa nilkuttamisen tapauksissa vaikuttaa myös siltä, että ikään kuin jokin yksittäinen osa elämää (kirjan kerronta tai sen lukeminen, palkanmaksu työpaikalla, politiikkatyö tai kurssiopiskeli) on häiriintynyttä, hidasta tai hankalaa. Siten toiminta menee pieleen ja etenee huonosti. Samalla tavalla kuin auton nilkuttava kulku voi johtua yksittäisistä osavaurioista, myös muun elämän osien epäonnistumiset tai hankaluudet voivat saada jonkin toiminnan nilkuttamaan. Kun yksi osa on rikkinäinen tai heikkolaatuinen, kokonaisuus järkkyy, eikä elämä tai toiminta voi edetä sulavasti, niin kuin olisi toivottavaa.

Verbiä *nilkuttaa* käytetään myös useissa rakkauselämään tai muihin henkilökohtaisen elämän hankaluuksiin liittyvissä tilanteissa. Rakkauselämä voi olla tunteita kuohuttava, draamaattinen osa elämää, ja vastoinikäymiset ihmissuhteissa voivat tuntua suurelta asialta, joka haittaa ja hidastaa normaalielämän kulkua. Sosiaalisen elämän hankaluudet voivat siis tehdä normaalin elämän etenemisen ikään kuin raskaammaksi, jolloin elämän kulku voidaan nähdä nilkuttavana. Seuraavaksi käyn läpi *nilkuttaa*-aineistoni esimerkit (55–58), joissa on kyse abstraktista liikkeestä, joka liittyy elämän tai parisuhteen etenemiseen. Tällöin voidaan ajatella, että kyseessä on konkreettisen liikkeen laajentuma, jossa kuvataan täysin abstraktia liikettä, joka kuitenkin joiltakin osin muistuttaa vastaavan verbin konkreettisen liikkeen tapaa tai luonnetta (Evans & Green 2006: 683). Konkreettinen nilkuttaminen on hankalaa, epätasaisesti etenevää kävelyliikettä. Abstrakti laajentuma kuvaa siis abstraktia asiointilan muutosta, joka on samalla tavalla epätasaista ja epävarmaa.

Esimerkkitapauksessa (55) puhuja kertoo, kuinka ”ressukat” seurustelevat huonoissa parisuhteissa, joissa kumppani pettää. Huonoa tai epävarmaa seurustelua siis kutsutaan nilkuttavaksi. Ihmissuhteen nähdään siis etenevän, mutta epävakaisesti. Tapauksessa (55) on pieni osa Juice Leskisen kappaleen ”*Myrkytyksen oireet*” (1981) lyriikoita. Siinä maailmanmeno – elämä yleisesti – on raskasta ja hankalaa, eli maailma nilkuttaa elämässään eteenpäin kohti kuolemaa eli elämän loppua. Esimerkissä numero (57) avioliitto on hajoamisillaan, ja yhteinen elämä siis etenee kehnosti ja epävakaisesti. Esimerkki (58) kertoo, kuinka vaikeuksienkin kautta ihmissuhteistakin selviää nilkuttaen, ikään kuin nipin napin. Elämä siis jatkuu, mutta epävarmasti ja -tasaisesti.

- (55) *mä en kans ymmärrä että miks moni ressurka nilkuttaa petturinsa kanssa vuositolkulla vaikka samaan aikaan olisi voinut löytää sen elämänsä rakkauden – –*
- (56) *Olet siinä voin vierelläs vilkuttaa, kun maailma hautaansa nilkuttaa*
- (57) *Tuollainen liitto nilkuttaa niin paljon ettei onnistumisen edellytyksiä ole*
- (58) *Jotenkin nilkuttaen se elämä siitä suttaantuu ihmssuhteiden osalta.*

Tämänkaltaiset tapaukset linkittyvät RAKKAUS ON MATKA -metaforaan. Zoltan Kovecses on kirjoittanut käsittemetaforista teoksessaan *Metaphor: A practical Introduction* (2010). Kovecsesin mukaan jotkut tosielämän konseptuaaliset elementit ovat vastaavanlaisia tiettyjen metaforien kuvaamissa abstrakteissa tilanteissa. Esimerkiksi RAKKAUS ON MATKA -metaforassa seurustelu voi edetä epävakaasti eli nilkuttaen. Täten rakkaus ei itsessään liiku, vaan sen eteneminen nähdään matkan kaltaisena. Abstraktiin liikkeeseen liittyy vaikeus, jolloin on metaforisesti kyse jostakin abstraktista ja hankaloituneesta toiminasta. Metaforien avulla siis kuvataan abstrakteja toimintoja vertaamalla niitä vastaavanlaisiin konkreettisiin prosesseihin. (Kovecses 2010: 5–9.)

Tapauksissa (55–58) ja *nilkuttaa*-verbin kuvaamissa abstrakteissa asiointiloissa esiintyy jo aikaisemmin mainitsemani ilmiö, konkreettisen liikkeen vaivalloisuuden ja hitauden heijastuminen johonkin abstraktiin toimintaan. Näissä tapauksissa ihmssuhde-elämän hankaluudet vaikeuttavat elämän normaalia ja sujuvaa etenemistä. Elämän eteneminen nähdään siis paikanmuutoksena (esimerkiksi ELÄMÄ ON MATKA -metaforan lailla). Kun yksi osa elämästä, esimerkiksi ihmssuhteet, epäonnistuvat, elämän eteneminen voi tuntua epätasaiselta ja rankalta. Täten elämän raskas eteneminen näyttäytyy samankaltaisena kuin konkreettisesti nilkuttava liike.

4.8. *Nilkuttaa*-verbin aktiivinen vyöhyke

Nilkuttaa-verbin aktiivinen vyöhyke ei hahmotu yhtä selkeästi kuin edellä käsittelemieni verbien aktiiviset vyöhykkeet. Vain 9 esimerkissä (18 %) mainitaan erikseen ruumiinosa, joka liittyy erityisesti verbin kuvaamaan liikkeeseen. Jalka mainitaan yleisellä tasolla neljä kertaa, polvi ja selkä kahdesti. Lonkka kerää vain yksittäisen maininnan.

Nilkuttaminen ja sen aikana MUUTTUIJAN tarkoitteen hahmossa aktivoitua vyöhyke siis vaikuttaa kattavan alavartalon, mutta tarkempaa vyöhykettä tai siihen viittaavia kuvailuja ei löydy aineistostani. *Nilkuttaa*-verbin kuvaaman konkreettisen liikkeen yhteydessä ei kuitenkaan mainita nilkkaa tai sen käyttöä liikkeessä. Voi olla, että *nilkuttaa* linkittyy *nilkkaan* niin tiiviisti, että puhuessa tai kirjoittaessa *nilkka*-sanaa ei koeta tarpeelliseksi toistaa. *Nilkuttaa*-verbin siis ehkä katsotaan kuvaaman ikään kuin itsestään selvästi nilkkaa ja siihen liittyvää liikettä.

Aikaisemminkin jo mainitsemani *nilkuttaa*-verbin etymologinen alkuperä sen sijaan kuitenkin antaa odotuksenmukaisesti vihjettä nilkuttamisen aktiivisista alueista. MUUTTUIJAN alavartalo, etenkin jalka ja nilkka aktivoituvat *nilkuttaa*-verbin kuvaaman konkreettisen liikkeen hahmossa. Voisi ajatella, MUUTTUIJAN hahmo hajoaa verrattuna prototyypiseen kävelyyn, jos esimerkiksi nilkka on nyrjähtänyt paikoiltaan. *Nilkuttaa*-verbin kuvaama liike on epätasaista ja epävarmaa sekä selkeästi hitaampaa kuin prototyypinen kävelyliike.

4.9. *Ontua*

Tässä luvussa analysoin *ontua*-verbiä ja sen kuvaamaa liikettä. Analysoin verbin liikeasiantilaan liittyviä oheispiirteitä samalla tavalla kuin aikaisempien analyysilukujenkin aikana. Luokittelen verbin esiintymiä taulukossa 5 verbin MUUTTUIJAN inhimillisyyden ja liikkeen konkreettisuuden mukaan. Alaluvussa 4.10. pyrin hahmottamaan verbin aikana MUUTTUIJASSA aktivoituvaa aktiivista vyöhykettä. Käsittelen *ontua*-verbin kohdalla ensimmäisenä abstraktin liikkeen tapauksia, sillä suurin osa aineistoni tapauksista koskee juuri abstrakteja asiointiloja.

TAULUKKO 5. *Ontua*-aineiston esiintymät luokiteltuina.

	LIIKE:		MUUT- TUJA:			
	abstrakti	faktiivinen	inhimilli- nen	eloton	eläin	apuvä- line
<i>ontua</i>	38 76 %	12 24 %	5 10 %	38 76 %	7 14 %	0 0 %

Viidennestä taulukosta ilmenee, että *ontua*-verbi kuvaa aineistossani useimmiten elottoman tai abstraktin hahmon abstraktia liikettä. Vain viisi tapausta kuvasi ihmisen liikettä (10 %) ja seitsemän tapausta eläimen liikettä (14 %). Yhdessäkään aineistoni liiketapauksessa ei käytetä minkäänlaista apuvälinettä. *Ontua*-verbi siis kuvaa tutkimistani verbeistä useimmin nimenomaan abstraktia liikettä. Useimmiten abstrakti ontuminen kuvaa jonkin argumentin, suunnittelun tai muun ajatustyöhön liittyvän toiminnan huonoa etenemistä. Oikeastaan kaikki aineistoni abstraktin ontumisen tapaukset liittyivät nimenomaan logiikkaan, vertauskuviin, perusteluun, argumentointiin ja väittelyyn. Tämä voi johtua siitä, että *ontua* on tutkimistani verbeistä yleisin ja kattotermimäisin. Sen merkitys lienee siis niin väljä, että sen avulla abstraktien asiaintilojen kuvaileminen koetaan helpoksi. *Ontua* ei siis kuvaa spesifiä tai esimerkiksi tiettyyn alaraajaan liittyvää liikettä. Se siis vaikuttaa skemaattiselta ja siten myös merkitykseltään väljältä. Kerron seuraavaksinisää *ontua*-verbin kuvaamasta liikkeestä aineistoesimerkkien avulla.

Seuraavaksi esittelen *ontua*-aineistostani esimerkit (59–63), jotka liittyvät juuri tällaisiin abstrakteihin ontumistapauksiin. Esimerkeissä (59) ja (60) metaforinen vertaus toiseen asiaan ontuu. Kommentit siis pyrkivät todistamaan vastapuolen väittämiä vääriksi tai epäloogisiksi kutsumalla niiden laatua ontuviksi. Ontuvalla argumentilla puhuja ei siis saa sanomaansa perille asti, vaan se jää puolitiehen eikä vaikuta uskottavalta. Samankaltaisesti esimerkissä (61) puhuja ei muista jotakin asiaa, jolloin sen ”paikantaminen”, abstrakti ajattelutyö, ontuu. Jokin ajatus ei siis kulje ikään kuin muistiin saakka. Samalla tavalla esimerkkitapauksissa (62) ja (63) kerronta ja logiikka ontuvat, jolloin puhe tai argumentointi on epäselvää eikä etene loogisesti. Epäselvä puhe vaikuttaa siis normaaliin ajattelutapaan verrattuna katkonaiselta, jolloin siitä käytetään verbiä *ontua*. Esimerkissä numero (62) puhuja jopa epäilee, että tilanteessa toinen henkilö olisi tahallaan provosoiva. Hänen epäillään puhuen ontuvasti eli epäselvästi ärsyttääkseen toista. (63) puhuja

huomauttaa toiselle henkilölle, että hänen logiikkansa ei ole uskottavaa vaan epäonnistunut. Logiikka – viisaiden ajatusten siirtely – siis ontuu.

- (59) *Vertaus tietenkin ontuu, koska satanismin tarkoitusperä on hiukan toinen kuin kristinuskolla*
 (60) *ehkä vähän ontuva vertaus ;)*
 (61) *Sanat tuntuu kyllä aina vähän tutun kuuloisilta mutta paikantaminen ontuu...*
 (62) *Kerrontasi on ontuvaa, kenties provosoivaa.*
 (63) *On sulla vähän ontuva logiikka.*

Abstrakteissa tapauksissa (59–63) onkin kyseessä konkreettisen liikkeen laajentuma, kuten aikaisemmin jo *nilkuttaa*-verbin abstrakteissa esimerkeissä. Merkitys on siis siirtynyt konkreettisesta huonosti kulkemisesta huonon ajatuksenjuoksun (eli abstraktien asiaintilojen) kuvaamiseen. Samoin kuin ontuva kävely, ontuva kerronta etenee epätasaisesti, hitaasti tai muuten epätoivottavalla ja hankalalla tavalla. Abstrakti ontuminen kuvaa nähdäkseni kuitenkin vielä abstraktimpaa epätasaisuutta kuin esimerkiksi abstrakti nilkuttaminen. *Ontua*-verbi kuvaa usein ajatustyön tai muun täysin abstraktilla tasolla tapahtuvan asian epäonnistumista. *Nilkuttaa*-verbin abstraktit tapaukset taas kuvaavat jonkin tietyn toiminnan tai toiminnan osan epäkuntoa tai huonoutta, josta abstraktin liikkeen epätasaisuus johtuu. Abstraktilla tasolla *ontua* kuvaa siis hieman laajempaa toimintaa, kun taas abstrakti *nilkuttaa* kuvaa usein jonkin tietyn, yksilöitävissä olevan osa-alueen (huonoa) toimintaa. Nilkuttamisen spesifisyys voi johtua jo aikaisemmin mainitsemastani *nilkuttaa*-verbin etymologiasta: *nilkuttaa*-verbi on oletettavasti lähtöisin juuri nilkan nyrjähtämisestä, jolloin *nilkuttaa* yhdistyneen nimenomaan jonkin kokonaisuuden osan vammaan tai vikaan.

Ontua-verbin etymologia ei sen sijaan ole niin yksioikoinen tai spesifi. Kaisa Häkkisen *Nyky-suomen etymologinen sanakirja* (2004) kertoo *ontua*-verbin alkuperän liittyvän ikivanhaan ugrilaiseen *onsi*-sanaan, joka tarkoittaa 'onteloa'. Karjalan kielessä *ontua*-verbiä vastaa *ontuo* 'huojua, taipua' ja viron kielessä murteellinen *õnduda* 'elää kituuttaa, kitua, ontua'. *Ontua*-verbin alkuperä viittaa siis onteloon ja taipuisaan tarkoitteeseen. Ontuminen on siis verbi, jonka juuret ovat iäkkäät. Se on kerennyt olla käytössä jo kauan. Voi jopa olla, että sen käyttö on suomen kielessäkin eriytyneessä nimenomaan viron kielen

önduda-verbin kaltaiseksi, eli ylipäänsä elämän hankaluuksiin liittyviä toimintoja kuvaaksi.

Seuraavaksi esittelen *ontua*-verbin konkreettisen liikkeen tapauksia (64–67), joita oli aineistossani vain 24 %, eli alle viidesosa. Ontumisen konkreettisissa käytöissä näkyvät odotetusti verbin kuvaaman liikkeen vaivalloisuus ja jonkinlainen kipu, joka vaikuttaa liikkeeseen. Esimerkissä (64) puhuja kävelee ontuen, mutta ei tarkenna muita liikkeeseen liittyviä oheispiirteitä. Oletettavasti kuitenkin kävely siis poikkeaa normaalista kävelystä, sillä puhuja käyttää verbiä *ontua*. Myös kohdassa (65) puhuja yksioikoisesti kertoo koiransa ontuvan toista jalkaa. **LIKE** on siis toispuoleista, ja liittyy koiran toiseen etutassuun. Voidaan olettaa, että koiran liike keikahtaa normaalista kävelyn liikeradasta, kun yksi jalka neljästä ei toimi toivotulla tavalla. Esimerkissä (66) inhimillinen **MUUTTUJAN LIKE** on poikkeavaa ja hankalaa (**LIKE**), sillä **MUUTTUJAN** tarkoitteen jalan pohkeessa on vamma. Tässä tapauksessa **MUUTTUJA** tarkoite on siis vammansa vuoksi hakeutunut jo sairaalahoitoon (**TILANNE**). Ontumisen aiheuttanut vamma on siis oletettavasti kohtuullisen vakava. Tapauksessa (67) Otto-koira ontuu vain toista jalkaansa, jolloin liike on normaalista kävelystä poikkeavaa, todennäköisesti jollakin tavalla vinoa samalla tavalla kuin tapauksessa (65). Kun yksi jaloista ei toimi normaalisti, liike vinoutuu, jolloin normaali kävely muuttuu ontuvaksi (**LIKE**).

- (64) *Iltapäivän olen kävellyt jo ontumalla.*
 (65) *Käytin koirani taas tänään eläinlääkärillä, kun eilen alkoi ontumaan vasenta etutassua.*
 (66) *Kuten näette, potilas ontuu, koska vasemman jalan pohjeluu on pahasti vinossa.*
 (67) *Ja sitten: Otto ontuu toista takajalkaa.*

4.10. *Ontua*-verbin aktiivinen vyöhyke

Ontua-verbiaineistossa on melko vähän konkreettisen ontumisen tapauksia. Vain 12 50:stä (24 %) *ontua*-verbin esiintymistä koskee konkreettista paikanmuutosta. Vain yksittäisiä ruumiinosia tai aktiivisia liikkeeseen liittyviä raajoja mainittiin, mutta yhtenevää liikkeen tapaa ei aineistostani löydä. Yksikään mainittu ruumiinosa ei siis esiintynyt

aineistossani useammin kuin kerran. Täten verbissä aktivoituvaa yhteneväistä tai toistuvaa aktiivista vyöhykettä ei ole.

Suurin osa konkreettisista ontumisesimerkeistäni on aineistossani melko yksinkertaisia, ja niistä onkin vaikea päätellä LIIKKEEN tarkkoja piirteitä, sillä virkkeet eivät usein sisällä mitään informaatiota MUUTTUJAN ja *ontua*-verbin käytön lisäksi. Lähes kaikki konkreettiset *ontua*-verbin tapaukseni olivat siis samankaltaisia kuin vaikkapa esimerkki (64), jossa liikkeestä puhutaan vain verbin *ontua* avulla, eikä mitään tarkentavia tietoja anneta.

Voi olla, että *ontua* on niin skemaattinen verbi, ettei sitä mielletä tiettyyn ruumiinosaan liittyväksi, jolloin mitään liikkeen lisäpiirteitä ei koeta tarpeelliseksi mainita. *Ontua* vaikuttaa tarkoittavan vain yleisellä tasolla normaalikävelyä vaivalloisempaa kävelyliikettä. Kandidaatintutkielmani (Juntto 2019) mukaan *ontua*-verbiä pidetään suurpiirteisenä ja epämääräisenä. Verbillä voidaan kuvata ontuvaa liikettä yleisesti tai jopa muiden ontumisverbien ”kattoterminä”, informanttien mukaan ikään kuin muita silloin tutkimiani verbejä (*linkuttaa*, *nilkuttaa* ja *ontua*) laveampana liikkeen kuvaajana. (Juntto 2019: 20–22.) Kandidaatintutkimukseni kyselylomakkeessani informantit jopa suoraan kuvailivat *ontua*-verbiä muun muassa kattotermimäiseksi, kirjakieliseksi ja yleisellä tasolla epätasaista liikettä tai toimintaa kuvaavaksi. Pro gradun aineistossanikaan ontuminen ei näytä liittyvän mihinkään tiettyyn ruumiinosaan, hahmoon tai piirteeseen, ja samankaltaisesti myös kandidaatintutkielmassani ontumista ei osattu juurikaan yhdistää tiettyihin raajoihin tai aktiivisiin ruumiinosiin.

Ontua-verbin kuvaama liike hahmottuu molemmissa tutkielmissa ylipäänsä jollakin tavalla hankaloituneeseen konkreettiseen liikkeeseen tai abstraktiin toimintaan. Verbin liikkeeseen ei kuitenkaan nähtävästi liitetä mitään tunnuksenomaisia piirteitä tai osatekijöitä. Ehkä tästä syystä ontuminen kuvaakin tutkimistani verbeistä useimmiten juuri abstraktia liikettä. Abstraktin liikkeen kuvaamisessa ei konkreettisen liikkeen kuvailun tavoin eritellä tiettyjä ruumiinosia tai liikkeen piirteitä, vaan paikanmuutokseen rinnastettava liike tapahtuu näkymättömissä. Abstrakteissa tilanteissa *ontua*-verbiä käytetäänkin kuvaamaan yleisesti huonosti sujuvaa, epävarmaa tai epäonnistunutta toimintaa.

4.11. Analyysin koonti

Tässä alaluvussa koostan analyysini tuloksia tiiviiseen ja havainnolliseen muotoon. Tiivistän jokaisen verbin kuvaaman liikkeen piirteitä ja eroavaisuuksia ja kerron liikkeisiin liittyvistä asioista lyhyesti. Käsittelen tutkimiani verbejä ja niiden kuvaamia liikkeitä tässä alaluvussa samassa järjestyksessä kuin tutkimuksen aikana.

Seuraavaksi kokoan vielä koko aineistoni tapaukset taulukossa 6. Taulukko 6 kuvaa koko verbiaineistoani, ja olen merkinnyt taulukkoon verbin kuvaaman LIIKKEEN luonteen (abstrakti tai faktiivinen), MUUTTUAJAN hahmotyyppin (inhimillinen, eloton tai eläin) sekä sen, mainitaanko verbin kuvaaman liikkeen yhteydessä jotakin liikkeessä käytettävää apuvälinettä. Esitän taulukossa niin esiintymien lukumäärät (ensimmäisenä) kuin prosentuaalisetkin määrät. Jokaista verbiesimerkkiä on yhteensä 50 kappaletta, ja yhteensä tutkittavia esimerkkitapauksia tutkimuksessani on siis 250 kappaletta. Luvun 4 aikana olen analysoinut jokaista verbiä kerrallaan, taulukon mukaisessa järjestyksessä ikään kuin aina rivi kerrallaan.

TAULUKKO 6. Tutkimukseni verbiaineisto.

	LIIKE:		MUUT- TUJA:			
	abstrakti	faktiivinen	inhimilli- nen	eloton	eläin	apuvä- line
<i>liikata</i>	1 2 %	49 98 %	36 72 %	2 4 %	12 24 %	0 0 %
<i>linkata</i>	1 2 %	49 98 %	33 66 %	0 0 %	17 34 %	3 6 %
<i>linkuttaa</i>	4 8 %	46 92 %	32 64 %	4 8 %	3 6 %	5 10 %
<i>nilkuttaa</i>	15 30 %	35 70 %	23 46 %	22 44 %	4 8 %	1 2 %
<i>ontua</i>	38 76 %	12 24 %	5 10 %	38 76 %	7 14 %	0 0 %

Taulukosta 6 havaitsee, että jo verbien esiintymissä ja verbien käyttötarkoituksissa ilmeni huomattavia eroja. *Liikata* ja *linkata* kuvasivat yksiä tapauksia lukuun ottamatta aina faktiivista paikanmuutosta. *Linkuttaa*-verbin kuvaama liike sisälsi apuvälineen käyttöä joka viidennessä tapauksessa, kun taas *liikata* ja *ontua* eivät kuvanneet apuvälineen kanssa

tapahtuvaa liikettä kertaakaan. *Ontua* kuvasi selvästi enemmän abstraktia toimintaa kuin yksikään muu tutkimani verbi. *Ontua*-verbin kuvaama liike liittyi useimmiten myös elottoman MUUTTUJAN liikkeeseen. *Linkuttaa* ja *nilkuttaa* taas kuvasivat vähiten eläimellisen MUUTTUJAN liikettä.

Liikata-verbin kuvaamassa liikkeessä korostuu nopeus. Lisäksi liikkeen tai toiminnan häätäisyys ja kiirehtineisyys vaikuttavat toistuvan aineiston tapauksissa. *Liikata*-verbin konkreettiseen käyttöön tuntuu liittyvän usein kiire ja mahdollisen vaivan tai vamman vähäisyys ja sen katoavaisuus. *Liikata*-verbi ei tunnu kuvaavan hidasta tai huomattavan vaivalloista liikettä, vaan liikkaaminen on nopeaa, joskin normaalista kulkemisesta poikkeavaa. Normaaliin kävelyyn verrattuna liikkaaminen näyttäytyy vinottaisena tai kääntyneenä. *Liikata*-verbin aktiivisena vyöhykkeenä näyttäytyy etenkin MUUTTUJAN tarkoitteen toinen tai yksittäinen alaraaja. Yli kolmasosa, eli 36 % aineistoni tapauksista mainitsee yksittäisen raajan, joka aiheuttaa liikkaamisen. Tällöin liike vaikuttaa vinolta tai epäsymmetrisesti toiselle puolelle kaatuneelta. Abstraktia liikkaamista esiintyy aineistossani vain kerran.

Linkata-aineistossani esiintyi ainoastaan yksi abstraktin liikkeen tapaus, joten useimmiten *linkata* kuvaa konkreettista liikettä. Hieman yli puolessa aineistoni tapauksissa *linkata*-verbin kuvaamassa liikkeessä MUUTTUJA viittaa inhimilliseen olioon. Verbin kuvaama konkreettinen liike on useimmiten jollakin tavalla vinottaista: se voi nojata apuvälineeseen tai liittyä esimerkiksi lonkan vammaan, jolloin liike kääntyy vinottaiseksi. *Linkata*-verbin aktiivinen vyöhyke vaikuttaa liittyvän yksittäiseen alaraajaan, jolloin liike vaikuttaa kallistuneelta. Lisäksi lonkka mainittiin kolmessa tapauksessa, jolloin myös MUUTTUJAN tarkoitteen hahmo romahtaa vinoksi verrattuna prototyypiseen kävelyasentoon.

Linkuttaa merkitsee (*linkata*-verbin tavoin) jollakin tavalla vinottaista liikettä. Lisäksi *linkuttaa*-verbi voi kuvata usein jopa teatraalista tai dramaattista, liioiteltua liikettä. Liike on suurta, ja sen laajuus voi näkyä MUUTTUJAN kasvoilla tai keskivartalossa saakka. LIIKKEEN dramaattisuus näyttävät vaikuttavan myös siten, että linkuttamista ei aina pidetä uskottavana, vaan sitä voidaan pitää liioiteltuna tai jopa teeskenneltynä. Liikkeen epätaisuus ja epätyypillisuus vaikuttavat myös siihen, että esimerkkitaapauksissa verbin

kuvaaman toiminnan odotetaan olevan lyhytkestoista. *Linkuttaa*-verbin MUUTTUJA on useimmiten inhimillinen. Verbi kuvaa myös yllättävän useissa tapauksissa auton liikettä. Auton linkuttava eteneminen vaikutti sykäyksittäin tapahtuvalta ja epätasaiselta. *Linkuttaa* ja *linkata* vaikuttavat melko samankaltaisilta. Tähän voi vaikuttaa niiden yhteinen etymologia: *linkku* merkitsee 'salpaa tai kahvaa'. Tällöin myös *linkuttaa* ja *linkata* vaikuttavat liittyvän usein taittuneeseen tai vinottaiseen liikkeeseen.

Nilkuttaa-verbin konkreettinen käyttö oli aineistossani usein sävyltään MUUTTUJAA vähättelevä tai säälivä. LIIKKEEN hankaluus ja epätasaisuus nähdään heikkouksena, jonka avulla MUUTTUJAN tarkoitetta jopa häpäistään. *Linkuttaa*-verbin tavoin myös *nilkuttaa*-aineistossa esiintyi auton liikkeen kuvailua. Nilkuttavissa autoissa korostuu se, että perillepääsy on epävarmaa, sillä eteneminen on niin epätasaista ja hidasta. *Nilkuttaa*-verbin kuvaama konkreettinen liike yhdistyy etymologiansa puolesta usein MUUTTUJAN tarkoitteen nilkkaan ja alaraajoihin. Kuitenkaan *nilkka*-sanaa ei toisteta puhetilanteessa, vaan sen voidaan katsoa liittyvän jo verbiin. *Nilkuttaa*-verbin aktiivinen vyöhyke vaikuttaa siis liittyvän alaraajoihin, mutta ei kuitenkaan spesifisti yksittäisiin ruumiinosiin tai raajoihin. Abstrakteissa asiointiloissa *nilkuttaa* liittyy usein hitaaseen toimintaan, eikä niinkään esimerkiksi toiminnan häiriöihin. Esimerkiksi *nilkuttaa*-aineistoni esimerkkitapaus (51) (ks. sivu 34) kuvaa tilannetta, jossa palkanmaksu on hidasta, jolloin epänormaalin hitaasta palkanmaksusta käytettiin verbiä *nilkuttaa*. Tässä abstraktissa tilanteessa näkyy ja korostuu nimenomaan konkreettisen nilkuttamisen hitaus, eikä niinkään vaikkapa sen epätasaisuus. *Nilkuttaa*-verbin kuvaamissa abstrakteissa tilanteissa siis toiminta nähdään myös paikanmuutoksina. Esimerkiksi palkanmaksussa palkka siirtyy maksajalta palkansaajalle. Kun tämä prosessi on epätavallisen hidas, syntyy vaikutelma palkanmaksusta, joka nilkuttaa.

Ontua-verbi kuvaa aineistossani eniten abstrakteja asiointiloja. Vain pieni osa (alle viidesosa) koko *ontua*-aineistostani kuvaa konkreettista liikettä. Konkreettisessa ontumisessa ei korostunut mikään tietty piirre, mutta liike vaikuttaa hankaloituneelta ja epätasaiselta verrattuna normaaliin kävelyyn. Suurin osa abstrakteista ontumistapauksista kuvailee jotakin ajatustyöhön, esimerkiksi argumentointiin, puhumiseen ja ymmärtämiseen liittyvää toimintaa. Vaikuttaa siltä, että ajattelutyötä tai siihen rinnastettavia abstrakteja toimintoja pidetään eräänlaisina paikanmuutoksina. Esimerkiksi ajatukset juoksevat ja loogiikka on eräänlaista ajatusten siirtelyä tai yhdistelyä. Tällöin abstraktia tilannetta

käsitteistetään siten, että se rinnastetaan konkreettiseen ontumiseen eli hankaloituneeseen ja epätasaiseen, epäkelpoon liikkeeseen. Epäselvät argumentit, keskustelut tai huonon kirjan juoni voivat siis olla ontuvaa.

5. PÄÄTÄNTÖ

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni ja sen tulokset kokonaisuudessaan. Pro gradu -tutkielmani aiheena oli tutkia verbien *liikata*, *linkata*, *linkuttaa*, *nilkuttaa* ja *ontua* semantiikkaa. Halusin selvittää, millaisia merkityseroja lähimerkityksisillä verbeillä on. Hypoteesini oli, että usein toistensa synonyymeina pidetyillä verbeillä kuitenkin tarkoitetaan toisistaan selkeästi erilaisia liikkeitä. Käytin tutkielmani teoreettisena viitekehyksenä kognitiivista semantiikkaa. Sen teorioiden mukaisesti katson, että absoluuttista synonymiaa ei ole olemassa. Kun muoto muuttuu, myös merkityksessä tapahtuu muutos. (Langacker 1987: 12, 46, 147, 153.)

Keräsin aineistoni Korp-konkordanssihakuohjelmalla Suomi24-korpuksesta. Valitsin keskustelupalsta-aineiston, sillä näen, että verkkokeskusteluissa kieltä käytetään vapautuneesti. Tutkimani verbit ovat osittain puhekielisiä, joten ne eivät olisi todennäköisesti esiintyneet kylliksi usein aikakauslehtikorpuksissa. Keräsin aineistoni niin, että hain jokaista tutkimaani verbiä missä tahansa muodossa Suomi24-korpuksesta. Valitsin jokaisesta verbistä sattumanvaraisesti 50 kappaletta. Rajasin tutkimuksestani pois virheelliset tulokset eli esimerkiksi tapaukset, joissa *liikkaa* merkitsi geminaattamuotoista *liikaa*-adverbaalia. Tutkin yhteensä siis 250 esimerkkitapausta, jotka sisältävät tukimani verbin. Sisällytin tutkielmaani myös verbien partisiippi- ja infinitiivimuodot.

Analyysimenetelmäni perustui Markus Hamusen (2012) esittelemään Leonard Talmyn liikemalliin, jonka avulla verbeistä erotellaan osatekijöitä. Liikemalliin sisältyvät seuraavat osiot: **LIKE** (Millaista liike on?), **MUUTTUJA** (Kuka tai mikä liikkuu?), **KIINTOPISTE** (Missä?), **VÄYLÄ** (Mistä, mihin tai minne päin?) ja Hamusen oma lisäys Talmyn liikemalliin **TILANNE** (Kulttuuriin, tilanteeseen tai muuhun ympäröivään maailmantietoon liittyvä konteksti). Pysin tarkastelemaan verbitapauksia niin, että etsin aineistoni esimerkkitapauksista liikemallin osatekijöitä, joiden pohjalta hahmottelen verbien kuvaamien liikkeiden ominaisuuksia, eroja ja tyypillisiä piirteitä. Lisäksi tutkin verbien aktiivisia vyöhykkeitä eli sitä, mitkä osat **MUUTTUJAN** hahmossa osallistuvat aktiivisesti liikkeeseen ja sen tuottamiseen. Aktiivisia vyöhykkeitä tutkin siten, että etsin aineistossani erikseen

mainittuja ruumiinosia tai raajoja, jotka liittyvät erityisesti verbin kuvaamaan liikkeeseen. Mainittujen ruumiinosien pohjalta tarkastelin, kuinka laajana verbien kuvaamat liikkeet näyttäytyvät.

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli yksinkertaisesti se, millaista liikettä tutkimani verbit kuvaavat. Seuraavaksi summaan lyhyesti jokaisen verbin kuvaaman liikkeen ominaisuuksia, jotka toistuivat aineistossani. **Liikata** kuvaa usein nopeaa ja vinottaista liikettä. Useimmiten *liikata*-verbin MUUTTUJAN tarkoite on inhimillinen. Aktiivisena vyöhykkeenä korostuu jalka yleisesti, ja 36 %:ssa tapauksista korostui yksittäinen alaraaja, jonka myötä liike kääntyy jollakin tavalla vinottaiseksi. **Linkata** taas kuvasi useimmiten elollisen MUUTTUJAN konkreettista liikettä. Liikkeeseen liittyivät monissa tapauksissa piirteet vinous ja diagonaalisuus. Lisäksi yksittäisen jalan käyttö ja siihen liittyvät vammat korostuivat. Tämä liittyy verbin kuvaaman liikkeen vinottaisuuteen. **Linkuttaa** vaikutti osittain melko samankaltaiselta kuin *linkata*. Konkreettiseen linkuttamiseen liittyi usein apuväline, ja liikelaajuus vaikuttaa suurelta, jopa teatraaliselta tai performatiiviselta. **Linkuttaa** kuvasi myös usein auton epätasaista liikettä. **Linkuttaa** vaikuttaa kuvaavan heiluvaa, sykähdyksittäin tapahtuvaa ja suurta liikettä, joka vaikuttaa taittuneelta ja diagonaaliselta. **Nilkuttaa**-verbi kuvasi useimmiten inhimillistä liikettä. Liikkeeseen liittyi usein säälivää tai vähättelevää asennetta. Myös *nilkuttaa* kuvasi runsaasti auton liikettä, jolloin auton eteneminen hahmottuu epävarmana ja epätyypillisenä. **Nilkuttaa** liittyy vahvasti alaraajoihin, odotuksenmukaisesti etenkin nilkkaan, mikä johtuu verbin etymologiasta. Abstrakti nilkuttaminen liittyi usein johonkin huonosti toimivaan yhteistyöhön, sosiaalisiin suhteisiin tai muihin monimutkaisiin prosesseihin, joissa aina yksi osa johti koko toiminnan heikkenemiseen. **Ontua** kuvasi aineistossani useimmiten nimenomaan abstraktia liikettä. Abstrakti ontuminen koski lähes poikkeuksetta ajatustyötä, puhetta ja argumentointia. Konkreettiseen *ontua*-verbin kuvaamaan liikkeeseen taas ei näytä liittyvän juuri mitään toistuvia elementtejä tai ominaisuuksia. **Ontua** vaikuttaa tutkimastani verbijoukosta kaikkein skemaattisimmalta. Sen merkitys on melko löyhä, eli se ei kuvaa tietynlaista, spesifiä liikettä. Tästä voi johtua, että *ontua* valitaan kuvaamaan nimenomaan abstraktia liikettä niin usein verrattuna muihin tutkimaani verbeihin.

Toinen tutkimuskysymykseni oli, mitä eroja tutkimieni verbien kuvaamilla liikkeillä on. Mielestäni löysin jokaisesta verbistä jonkin sille tyypillisen, muista tutkimistani verbeistä erottavan piirteen. Tässä kappaleessa vertailen verbien kuvaamia liikkeitä siten, että kuvailen jokaista tutkimaani verbiä lyhyesti muutaman adjektiivin avulla. Koen, että adjektiivit summaavat verbien kuvaamaa liikettä tehokkaasti ja havainnollistavasti. Myös sanakirjoissa verbejä kuvaillaan usein adjektiivein. Tällöin verbejä ei tarvitse kuvailla toisien verbien avulla, jolloin merkityskehään joutumista voidaan välttää. Kirjoitan tutkimukseni pohjalta siis ikään kuin uudet, tarkemmat sanakirjamaiset selitykset tutkimilleni verbeille.

Liikata kuvaa usein nopeaa, kiireellistä ja vinoa liikettä.

Linkata merkitsee kallistunutta, sivuttaista ja epäsymmetristä liikettä.

Linkuttaa tarkoittaa useimmiten laajaa, heiluvaa ja jopa liioiteltua liikettä, joka on usein lyhytkestoista ja sykähtelevää.

Nilkuttaa kuvaa hidasta ja epävarmaa, jopa sääliä herättävää liikettä.

Ontua kuvaa epätasaista ja epäluotettavaa, huonosti etenevää liikettä.

Korpuspohjainen keskustelupalstoilla käytetyn kielen analyysini toimi hyvin, sillä sain analysoitavakseni monenlaisia tapauksia erilaisista keskusteluista. Löysin jokaisesta verbistä tarpeeksi materiaalia, jotta pystyin koostamaan aineistoni riittävän laajaksi. Lisäksi esimerkiksi auton liikettä kuvailevat tapaukset olivat yllättävä lisähaaste analyysiini, mutta ne toivat kuitenkin lisäarvoa tutkimukselleni, ja oli kiinnostavaa tutkia odotuksenvastaisia verbien käyttötarkoituksia. Autojen liikkeen kuvailua voisikin tutkia lisää. On mielenkiintoista, että ontumisverbejä käytetään auton liikkeen kuvailemiseen, ja tästä aiheesta riittäisi varmasti lisää tutkittavaa.

Keskustelupalstoilla keskustelunaiheet olivat laajoja, ja sain sitä kautta monipuolista sisältöä, jota tutkia. Ontumisverbit ovat itsessään niin subjektiivisia, että niitä oli yllättävän vaikeaa analysoida, ja analyysissa väistämättä joutuu olemaan oman introspektion ja omien tulkintojensa varassa. Verbien kuvaamat liikkeet liittyvät vahvasti nimenomaan kehon liikuttamiseen ja esimerkiksi kipujen tai vammojen vaikutukseen. Tämäkin tekee

tutkimistani verbeistä varsin kokemuspohjaisia, joten välillä puhujien tarkoittamia liikkeitä tai niiden syitä oli haastavaa tutkia. Liikeasiantilamallin avulla olen kuitenkin tutkinut verbejä ja niiden kuvaamia liikkeitä suunnitelmani mukaan objektiivisesti, en siis pelkästään omasta näkökulmastani.

Joitakin tapauksia oli kuitenkin melko hankalaa tutkia, sillä tietämykseni esimerkiksi autoista sekä niiden osavaurioista on kovin vähäistä. Autojen liikkeessä ja niitä tutkiessani olen kuitenkin keskittynyt lähinnä siihen, mitä maallikkona voin ymmärtää esimerkkilauseen kontekstista. Luulen, että olen ymmärtänyt autojen liikkeitä kuvailleet kohdat jotta-kuinkin oikein huolimatta teknisten tietojeni puutteista. Lisäksi osa aineistoni tapauksista oli niin yksinkertaisia (esimerkiksi *ontua*-verbin kohdalla), että niistä oli vaikea tutkia liikeasiantilan oheispiirteitä, sillä niitä ei yksinkertaisesti esiintynyt virkkeessä. Näissä tapauksissa pystyin kuitenkin tekemään havaintoni muista seikoista, esimerkiksi juuri oheispiirteiden puutteesta. Mikäli niitä ei mainita, voi olettaa, että verbi ei siis kuvaa kovin spesifiä tiettyyn oheispiirteeseen liittyvää liikettä.

Tutkimani verbit ovat myös osittain puhekielisiä ja siten myös murretaustat voivat vaikuttaa niiden tulkintaan tai ymmärtämiseen. Esimerkiksi verbin *linkuttaa* alkuperä voi *Nykysuomen etymologisen sanakirjan* (2004) mukaan liittyä 'nilkkaa' merkitsevään *linkka*-sanaan. Lisäksi ruotsin kielessä on sana *klinka*, joka merkitsee 'kääntösarpa'. Nilkka ja kääntösarpa voivat sekoittua helposti toisiinsa, ja näin ollen verbien merkitykset voivat myös sekoittua toisiinsa riippuen puhujan murteellisesta tai kielellisestä taustasta. (Häkkinen 2004: 785.) Verbien murteellisuutta en itse tutkinut, ja siinä voisi olla vielä paikka tutkimuksen laajentamiselle. Liikeverbien ja lähimerkityksisten sanojen tutkimus on mielenkiintoista ja esimerkiksi sanakirjojen kannalta merkittävä tutkimuskohde. Mitä enemmän lähimerkityksisiä sanoja tutkitaan, sitä laajempia ja tarkempia sanakirjaselityksiä saamme. Tällöin välttää merkityskehään joutumisen, jolloin kieli ja sen avulla ilmaiseminen on entistä tehokkaampaa ja tarkempaa.

LÄHTEET

- ANTTILA, FANNI 2019: *Verbien lampsia, löntystä, saapastella, talsia ja tallustaa kognitiivista semantiikkaa*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- CRYSTAL, DAVID 2001: *Language and the Internet*. Cambridge University Press.
<http://web.b.ebsco-host.com/pc124152.oulu.fi:8080/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fNzI4OThfX0FO0?sid=743a90a7-3ebf-4474-b620-f846ec5f6018@sessionmgr101&vid=0&format=EB&rid=1> Luettu ja viitattu 20.4.2021.
- DAGMAR DIVJAK 2006: *Ways of Trying in Russian: clustering behavioral profiles*. *Corpus Linguistics and Linguistic Theory* 2 (1): 2360. https://www.researchgate.net/publication/250114549_Ways_of_trying_in_Russian_clustering_behavioral_profiles. Luettu ja viitattu 4.11.2020.
- EVANS, VYVYAN – GREEN, MELANIE 2006: *Cognitive linguistics. An introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- GRÖNROS, EIJA-RIITTA 2006: *Arkikielestä yleiskieleen*. *Kielikello* 4/2006. Artikkel. <https://www.kielikello.fi/-/arkikielesta-yleiskieleen>. Luettu ja viitattu 24.5.2021.
- HADDINGTON, PENTTI – SIVONEN, JARI 2010: Johdanto. – Pentti Haddington, Jari Sivonen. Kielentutkimuksen modernit klassikot. *Kognitiivinen ja funktionaalinen kielitiede*. s. 7–18. Helsinki: Gaudeamus.
- HAMUNEN, MARKUS 2012: *Koloratiivirakenne, liike ja tapa*. – Ilona Herlin ja Lari Kotilainen (toim.), *Verbit ja konstruktiot*. s. 104–140. Vantaa. Suomen Kirjallisuuden Seura.
- HÄKKINEN, KAISA 2004: *Nyky-suomen etymologinen sanakirja*. Helsinki. WSOY.

- JUNTTO, VENLA 2019: *Verbien linkuttaa, nilkuttaa ja ontua semanttinen työnjako. Kandidaatintutkielma*. Oulun yliopisto.
- JÄPPINEN, HARRI 1989: *Synonyymisanakirja*. Porvoo. WSOY.
- KANGASNIEMI, HEIKKI 1997: *Sana, merkitys, maailma. Katsaus leksikaalisen semantiikan perusteisiin*. Helsinki: Hakapaino Oy
- KANTOLA, MARKO 2019: *Komppi kulkee: metaforisesti käytettyjen liikeverbien semantiikkaa rytmimusiikin kontekstissa*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- KIELITOIMISTON SANAKIRJA = KS 2020. Helsinki: Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 35. URN:NBN:fi:kotus-201433. <https://www.kielitoimiston-sanakirja.fi>. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 24.2.2020. Viitattu 22.10.2020 ja 27.4.2021.
- KEMPPAINEN, TEIJO 2019: *Rosvota, ryöstää, ryövätä ja varastaa: lähimerkityksisten verbien semantiikkaa*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- KOKKONEN, TARU 2013: *Kyselytestitutkimus synonyymisten nauramista ja itkemistä kuvaavien verbien merkityseroista*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- KOVECSES, ZOLTAN 2010: *Metaphor: A Practical Introduction*. Oxford University Press.
- KUIRI, KAIJA 2012: *Johdatus semantiikkaan*. Vantaa: Finn Lectura
- KULONEN, ULLA-MAIJA 1995: *Sydäimestä syöpään, kalvosta keuhkoon. Suomen lääketieteellisen sanaston etymologiaa*. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. Nro 23/1995. <https://www.duodecimlehti.fi/duo50510>. Luettu ja viitattu 29.3.2021.
- LANGACKER, RONALD 2013: *Essentials of Cognitive Grammar*. Oxford. Oxford University Press.

<http://search.ebscohost.com.pc124152.oulu.fi:8080/login.aspx?direct=true&db=e000xww&AN=596950&site=ehost-live> Luettu ja viitattu 16.10.2020.

LANGACKER, RONALD 1987: *Foundations of Cognitive Grammar. Volume I. Theoretical prerequisites*. Stanford: Stanford University Press.

LANGACKER, RONALD 1984: *Active zones*. Proceedings of the Tenth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society. s. 172–188. <http://journals.linguisticsociety.org/proceedings/index.php/BLS/article/viewFile/3175/2894> Luettu ja viitattu 4.12.2020.

MIELIKÄINEN, AILA 1984: *Rakenne saada (tulla) tehdyksi ~ tehtyä puhutussa kielessä*. Virittäjä 88: 136–138. <https://journal.fi/virittaja/article/view/37834/32327>. Luettu ja viitattu 27.4.2021.

ONIKKI, TIINA 2002: *Mistä mieli merkityksen tutkimukseen? – Kognitiivisen kielentutkimuksen merkitysnäkemyksestä*. – Airola, Anu, Koskinen Heikki J & Mustonen, Veera (toim.) 2002: *Merkillinen merkitys*. s. 85–114. Gaudeamus. Helsinki.

PAJUNEN, ANNELI 2001: *Argumenttirakenne. Asiantilojen luokitus ja verbien käyttäytymisen suomen kielessä*. Suomi 187. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

SIVONEN, JARI 2005: *Mutkia matkassa. Nykysuomen epäsuoraa reittiä ilmaisevien verbien kognitiivista semantiikkaa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1017. Helsinki Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

SIVONEN, JARI 2002: *Kognitiivinen näkökulma lähimerkityksiin paikanmuutosverbeihin*. Ilona Herlin, Jyrki Kalliokoski, Lari Kotilainen, Tiina Onikki-Rantajääskö (toim.), *Äidinkielen merkitykset*. s. 513533. Helsinki. Suomalaisen kirjallisuuden Seura.